Klíčení

4

Čtení od dětí • Cena 60 Kč/2 €

Vydává Československá anarchistická federace

Ročník I, 2012

Exkluzivní rozhovor s Ním

Michal Klacik

Většina lidí touží po vyzpovídání svých oblíbených celebrit, aby se dozvěděli o příčinách jejich úspěchu. Významní autoři jsou zase dotazováni na svá vynikající díla a motivy k jejich vypracování. Sportovcům pokládají otázky za účelem zhodnocení jejich výkonu a snažení. Od osobností se člověk dokáže i něčemu přiučit.
Dnes bychom rádi přivítali daleko významnější bytost, kterou každý zná, ale nikdo se o ni nezajímá. Každý den se s ní potkávají, ale nedbají její přítomnosti. Bohužel o podobných legendách se lid doslýchá až velmi pozdě, kdy jim už nemůže dát najevo svou náklonnost. On patří k jedněm z nich.

Otázka: Můžete se prosím krátce představit lidem, kteří o vás, i když o tom sám pochybuji, neslyšeli?
Odpověď: Jsem bavič, jsem kritik, jsem herec, jsem spisovatel, jsem zápasník a jsem umělec. Dělám to, co je potřeba, a ničeho se nebojím. Jsem tím, čím být mám, abych byl. Zpravidla se nevážu a nestraním, nýbrž měním své zájmy a cíle. Bydlím tam, kde o mne stojí, a povídám si s tím, který touží mě více poznat.

Otázka: Prozraďte nám prosím, proč si vás lidé nevšímají, i když jste pro ně tolik udělal? Proč na vás společnost tak zanevřela?
Odpověď: Vaše otázka vede na scestí. Správně zní: „Co jsem udělal, že na mne lid přestal brát ohledy?“ Umím vycházet se všemi druhy lidí. Baví mne pozorovat jejich povahy a studovat jejich chování. Pokud však naleznu člověka bez kapky charakteru, citu a sebeúcty, nemohu jej pokládat za sobě rovného a nezbývá mi nic jiného než se na patě otočit a kráčet o dům dál. V takovýchto případech se se mnou těžce počíná.

Otázka: V dnešních časech se s vámi však nechtějí stýkat ani lidé, které jste ani nepotkal, ba dokonce o vás jen zpovzdálí slyšeli. Proč k vám chovají takovou averzi a nenávist?
Odpověď: Jsem rozmrzen z jednání ostatních,

a proto svým negativním počátečním přístupem počastuji všechny okolo. Ten, kdo o mě skutečně stojí, poodkryje tuto tvrdou slupku mé povahy a nahlédne pod ni. Následně pozná, že skutečně nepatřím mezi zatvrzelé morouse, ale dá se se mnou dobře komunikovat, vést se mnou úvahy, ba dokonce se se mnou i bavit.

Otázka: Prý oplýváte skutečně dobrým humorem. Je to tvrzení pravdivé?
Odpověď: Humor je mé příjmení. Bez něj se nikam nevydávám, vždy jej nosím s sebou. Každičkým krokem jej rozdávám okolí, i když je pravda, že ne každý jej pochopí a vezme si z něj to vtipné jádro.

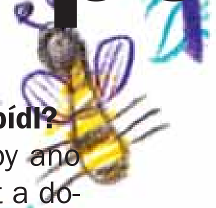
Otázka: Jste vynikající zápasník ve volném stylu. Jak se vám v tomto ohledu daří?
Odpověď: Nikdy jsem neprohrál a nikdy neprohraji. Mnozí mě přemohou v prvním kole. Otlučou mě a poplácají po tváři, jenže já v druhém zasazuji K.O. Zápasím s tím, kdo mě vyzve. Vzhledem k tomu, že stojím na vrcholu, vyzývají mě všichni. Každého porazím... dříve nebo později. Často jsem žádán o odvetu a koloběh se opakuje.

Otázka: Trénujete někoho? Přijímáte žáky?
Odpověď: Ne. Tím, že se mnou lidé bojují v ringu, se ode mne učí. Později se tak možná vyvarují chyb, které přede mnou udělali.

Otázka: Proč se jako spisovatel pouštíte do tak bizarních děl?

Odpověď: Protože jim nikdo nerozumí. Popisuji listí padající ze stromu, ale přemýšlím nad úpadkem morálky. Vyprávím o závodníkově finiši v závodu, ale nastiňuji tím, že po smrti již nic není… stejně jako závodníka nečekají další kola k uběhnutí. Člověk musí disponovat skutečně rozvinutým myšlením, aby pochopil pravou podstatu mých děl.

Otázka: Jako byste neznal strach. Bojíte se něčeho? Proč?
Odpověď: Ani já nemám nervy z kamene. Ano, bojím se. Děsí mě myšlenka na den, kdy se ke mně všichni obrátí s prosbami a já řeknu NE.

Otázka: To byste nechal všechny v nouzi?
Odpověď: Teď jsem v nouzi já. Mě v ní nechali… všichni.

Otázka: To se vám nikdo nepokouší pomoci?
Odpověď: Řekněte, proč by to někdo dělal! Nemám nic. Vše, co jsem mohl, rozdal jsem. A to, co pro každého mám, nikoho nezajímá, protože to nelze vzít do ruky. Nikdo o mně neví, protože nic nemám, jak by pak mohli vědět o mých problémech? Jenže až nadejde čas, nikdo se po mně shánět nebude… oni totiž vědí, kde mne hledat. Oni se přede mnou ukryjí, já před nimi ne.

Otázka: Co kdyby vám někdo pomoc nabídl?
Odpověď: Jenže to nikdo neudělá… kdyby ano a pokoušel se mě takový člověk pochopit a dokázat mě alespoň chvíli vnímat, dal bych mu to nejdražší, co znám. Nechal bych ho, aby poznal sám, kdo skutečně je. Každému človíčkovi na Zemi toto mohu darovat. Nezáleží na tom, kolik vrásek se mu vykresluje na čele, ale kolik mi věnoval času.

Otázka: Musím uznat, že jste velmi zajímavý. Takového hosta jsem ještě nezpovídal. Představujete pro mne záhadu, ale i někoho, kdo oplývá dostatkem moudra. Vzhledem k tomu, že nám dochází prostor… chcete na závěr něco vzkázat čtenářům?
Odpověď: Ano. Rád bych si zde trochu pofilozofoval: Přátelit se se mnou chtějí poskrovnu. Být v mém opatrovnictví by chtěl každý. Nabízím z mého tácu zákusek, sebere se mi i s hlavním chodem. Když jsem o hladu já, nepředhodí se mi ani lusk hrachu. Pche… dobráci. Pokouším-li se o dobrý skutek, ani poděkování se nedostaví. Jen co nevyhovím požadavku, již jsem zasypán lavinou hanebností. Takové chování se nedá považovat za schopné a rozumné. Já však trpělivostí již nepřekypuji jako dříve. Těžké pořízení se mnou je, rány rozdávám na potkání a každého bez milosti urážím… bez důvodu… smůla. Snažte se s tím smířit. Jiný už nebudu. Já se změnil, teď vy! Já jsem Život a jen ten, co ke mně vzhlíží, jest živ.

Vyhazovat věci je špatné

Rozhovor s Lukášem Borlem

Působíš v Asociaci Alerta. Můžeš ji představit?
Alerta je organizace, která vznikla v roce 2009 v oblasti severních Čech a postupně se rozrostla i jinam. Je to parta lidí, kteří mají podobné názory i cíle a spolupracují, aby je mohli prosazovat. Nelíbí se nám svět, ve kterém žijeme, a spojuje nás přesvědčení, že ho společně můžeme změnit k lepšímu. Vadí nám znečišťování životního prostředí, rasismus, ubližování zvířatům a také to, že někdo má hodně moci a bohatství, zatímco jiní žijí v chudobě a musí otročit pro šéfy. Cílem Alerty je proti těmto věcem vystupovat a vytvářet podmínky k tomu, aby každý z nás mohl rozhodovat o svém životě a mohl se zapojovat do rozhodování o věcech, které se nás týkají. Dnes o těchto věcech rozhodují politické strany, šéfové a různé státní instituce. Alerta to považuje za nespravedlivé, a proto to chceme změnit.
Naše parta se věnuje různým aktivitám. Vydáváme časopisy a letáky, organizujeme přednášky a protesty, vzdorujeme šéfům, politikům i neonacistům. Organizujeme také kulturní akce

od nás

a programy pro děti, jako jsou třeba dětské dny. Je toho mnoho a každá aktivita je dílek velkého celku. Podílet se na těchto věcech mohou všichni lidé, kterým připadají zajímavé. Není pro nás důležité, jestli jsou to kluci či holky, jakou mají barvu kůže nebo kde se narodili.

Staráte se hodně o odpady. Proč?
Protože odpad představuje velký problém, o kterém mnoho lidí neví, jelikož ho nemají přímo před očima. Naším cílem je lidem tento problém zviditelnit, aby nebylo snadné ho přehlédnout a začali se jím zabývat.
Mnozí lidé si neuvědomují, proč je odpad problém, nevidí, co se s ním děje poté, co ho vyhodí do koše či kontejneru. Velká část odpadu putuje na obrovské skládky na okrajích měst, kde škodí životnímu prostředí. Další významná část se pak spaluje ve spalovnách, které vypouštějí do ovzduší jedovaté látky. Zacházet takhle s odpadem je nezodpovědné už jen proto, že odpad je v podstatě cenný materiál – sklo, dřevo, kovy, plasty a tak dál. Když tento materiál spálíme nebo na skládce zahrabeme pod zem, tak o něj přijdeme a musíme ho pak nákladně znovu získávat. To znamená těžbou a zpracováním v továrnách.
Alerta prosazuje postupy, které povedou k tomu, že společnost bude vytvářet méně odpadu a ten, který vznikne, bude recyklovat a kompostovat. Recyklace umožní, aby se odpad znova použil místo toho, aby se vyhodil nebo spálil. Ze starých novin je možné vytvořit nové číslo časopisu Klíčení, z PET lahví je možné vytvořit svetr a ze starého železa nové kolo. Kompostováním se navíc dá z kuchyňského a zahradního odpadu vytvořit hnojivo, které pomáhá růst květinám, zelenině, ovoci nebo které podporuje obnovu zdevastované krajiny.

Jak se u nás s odpadem zachází?
Jak jsem už naznačil, zachází se s ním velmi špatně. Mnoho lidí se sice naučilo neházet odpadky po zemi, ale mnohem méně lidí odpad vytřídí do barevných kontejnerů. Ještě méně lidí pak přemýšlí při každodenních činnostech, jak předcházet tomu, aby odpad vznikal v tak velkém množství. V naší společnosti si lidé zvykli používat spoustu věcí na jedno použití a vytváří díky tomu odpad tam, kde by vznikat nemusel.
V Česku podporuje hodně málo lidí recyklaci a kompostování. Jiné je to třeba v Německu, Rakousku nebo Holandsku, kde se mnohem víc recykluje i kompostuje. V těchto zemích lidé taky mnohem víc dbají na prevenci. To znamená, že usilují o to, aby odpad nevznikal tam, kde to není nutné. Spaloven a skládek je tam díky tomu míň.

Jak s odpadem zacházíš ty?
V první řadě se snažím žít tak, abych odpad vytvářel co nejméně. To znamená, že věci používám tak dlouho, jak je to jen možné, a nepořizuju si věci na jedno použití. Nekupuju si věci, které jsou zbytečně zabalené, když to není potřeba. Dobrým příkladem je voda. Ta teče z vodovodu, a přesto lidé vyprodukují denně tuny odpadu spotřebou vody v PET lahvích.
Předcházet vzniku odpadu je ale občas pěkně těžké. Jako spotřebitelé totiž nemáme kontrolu nad tím, z jakých materiálů se věci budou vyrábět a jaká bude jejich trvanlivost. Mnohdy ale máme na výběr mezi více možnostmi.
Když přece jen nějaký odpad vytvořím, snažím se ho důkladně třídit do barevných kontejnerů, aby mohl být recyklován. Domácí odpad z kuchyně (bioodpad) nosím na naši zahrádku, kde z něj na kompostu děláme hnojivo pro záhony.
Někdy se taky snažím sám recyklovat odpad ostatních lidí. V kontejnerech za supermarkety si beru zeleninu, kterou zbavím špatných částí a z těch dobrých po důkladném opláchnutí vařím jídlo. Oblečení, které se povaluje v kontejnerech nebo po zemi, si peru a pak ho nosím nebo někomu daruji. To samé dělám i s nábytkem. Místo toho, abych si kupoval nové skříně, poličky či židle, tak si tyhle věci odnesu od kontejneru, když se tam objeví. Někteří lidé tvrdí, že brát věci z kontejneru je špatné. Já ale tvrdím, že špatné je spíš vyhazovat věci, které mohou ještě sloužit.

Proč se stejně nechovají i ostatní?
Důvodů může být mnoho. Lidé nemají dostatek informací a neuvědomují si díky tomu, proč je odpad problém. Mnozí lidé taky například věří tomu, že odpad vytříděný do barevných kontejnerů, se pak sváží na jednu hromadu na skládce a nerecykluje se. Taková tvrzení jsou nesmyslná, ale lidé jim věří, a proto odpad netřídí. Dost lidí je pod vlivem reklam, a tak každou chvíli kupují nové věci, přestože ty staré by mohly sloužit ještě mnoho let a nekončit na skládce.

A proč lidé stejně jako já nepožívají věci z kontejnerů? Protože mnozí mají pocit, že je to něco špatného. K tomuhle pocitu se dostali díky výchově. Rodiče a učitelé nám celý život tvrdí, že vzít si něco z popelnice je špatné. Mnoho lidí tomu věří a bojí či stydí se vzít si něco z popelnice, aby je někdo neodsuzoval nebo se jim nesmál. Myslím, že je třeba tenhle postoj změnit. Člověk by se neměl stydět za to, že se rozhodl využít věc, kterou někdo jiný nezodpovědně vyhodil. Ať se stydí ti, co vyhazují užitečné věci nebo jídlo a plní jimi skládky a spalovny. To oni si zaslouží naše odsouzení a kritiku.

Vydali jste nějaké materiály o tomhle tématu?
Alerta vydala například infolist pro děti s tematikou odpadu, rozdáváme ho na besedách, dětských dnech a podobně. V infolistu byl třeba tenhle text:

Komu je zima, ať si obleče PET lahve
Asi si teď říkáš, co je to za zvláštní nadpis, že? Možná se ti hlavou honí názor, že PET lahev je obal, proto si ji nelze obléct. To ale není tak úplně pravda. PET lahev je opravdu obal, ale potom co doslouží, nemusí končit na skládce nebo ve spalovně odpadu. Může se použít na výrobu různých užitečných věcí. Mezi takovými věcmi jsou právě i různé druhy oblečení jako mikiny, bundy nebo svetry.
Než se z PET lahve stane mikina, je potřeba ji zpracovat. Nejdřív se sveze obsah žlutých popelnic, do kterých jsme předtím vytřídili různý plastový odpad. Směs se vysype na třídicí linku, kde se ručně vyberou PET lahve, ostatní tvrdé plasty, fólie, pěnový polystyren. Každý druh plastu se pak přidělí různým zpracovatelům, kteří z nich vyrobí nové věci.
PET lahve určené na výrobu oblečení se nejprve nadrtí na malé kousky, tzv. PET „flakes“. Tyto kousky se pak ve vodní lázni vyperou a zbaví se zbytků víček, etiket nebo lepidel, kterým je etiketa přilepená. Vyprané „flejky“ se usuší a připraví na další zpracování.
Nadrcené a vyprané PET lahve se následně ve speciálních strojích zahřívají na teplotu okolo 200 °C a jsou vytlačovány zvláštními tryskami tak, že z nich vzniká syntetické vlákno. Takto získané vlákno se dále upravuje a používá na výrobu izolačních tkanin a oblečení. Jinými slovy z PET lahví se stane třeba mikina, na kterou se pak natiskne obrázek našeho oblíbeného komiksového hrdiny. No, není to úžasné, že PET lahve nemusí končit na skládce, ale můžou být součástí našich šatníků?

Sed-leh

Anna Kolářová

Pohyb je označení pro situaci, kdy hmotné objekty mění svůj tvar, vzájemnou polohu, velikost, skupenství, chemické složení, tepelné, magnetické a elektrické vlastnosti apod. Ano, fyzika je věda zajímavá a potřebná, ale pochybuji, že čtenáři tohoto časopisu mění pravidelně svůj tvar nebo skupenství. Chci se tu tedy věnovat jen míře našeho běžného pohybu, ovšem i ta bývá extrémní...

Prvním extrémem je, když se někdo sportu věnuje příliš. Takový mladý muž/žena obyčejně vstává ve čtyři ráno, aby stihl/a florbal (pondělí a úterý), vodní pólo (středa, pátek) nebo hokej (čtvrtek a sobota). Potom, co tomuto pozoruhodnému tvoru skončí škola, se věnuje tenisu, plavání, atletice, squashi, stolnímu tenisu, basketbalu, volejbalu i jiným -balům, golfu, minigolfu, makrogolfu, maratonu, vodnímu lyžování, standardnímu lyžování, travnímu lyžování, běžkování, snowboardingu, skateboardingu a vůbec všem -boardům. Před usnutím ještě pětkrát oběhne Petřín kolem dokola, udělá pár sed-lehů (přibližně 200) a zahází si koulí/kladivem/diskem/oštěpem. Pokud se mu tímto předmětem podaří trefit sousedku, která si na toto chování stěžuje, vyklusne si ještě za odměnu na Pražský hrad a zpět. Po převlečení do pyžama si ještě na dobrou noc zatančí nějaký z klasických nebo latinskoamerických tanců a usne. I za spánku si trénuje bicepsy, zdvihá činku.

Existují ovšem i opačné případy, kdy se děti nehýbají vůbec nebo jen minimálně. Mám takový neodbytný pocit, že mezi ně sama patřím. A to i přes vytrvalé snahy mé matky. Z jiného (pro mne správného) úhlu pohledu je můj životní styl zcela revoluční. V době, kdy si všichni stěžují na rychlé životní tempo moderní společnosti, je tak pomalu se pohybující člověk jako já úkazem vpravdě ojedinělým a inovátorským. Lenoši jsou navíc často hybnou silou pokroku – kdyby člověk nebyl líný chodit a nosit věci, nevynalezl by kolo. Kdyby měl zálibu ve složitých výpočtech, těžko by se snažil vynalézt kalkulačku. Kdyby nebyl líný se zvednout a jít si popovídat, nevynalezl by mobil. Takže jsem vlastně jen pokračovatelkou tradice. Přemýšlím, co bych tak mohla vynalézt; protože jsem líná psát texty, asi vymyslím nějaký program, který je bude psát za mne...

Já a pohyb vedeme dlouhý a neutuchající boj. Neustane až do chvíle, kdy se jeden z nás odebere do věčných lovišť. A ujišťuji vás, že já takovou dálku pěšky nepůjdu!

Smutná chvíle

Frantík Čipera

V pondělí ráno byly čtyři hodiny. Maminka mne vzbudila a řekla, abych si šel zašoupnout závoru. Já vstal a šel jsem do síně. Maminka a Josef odešli. Zašoupl jsem a šel si lehnout. Nemohl jsem usnout. Konečně jsem usnul. Zdálo se mi, že jde ke mně něco rohatého. Probudil jsem se… A najisto: něco jde k posteli rohatého. Hned mi přišlo něco na mysl. Seskočil jsem z postele a vtáhl na sebe kalhoty a kabát. Potom klacek do ruky a vzkříknu: „Jdeš mi odtud!“ A přetáhl jsem to přes zadní nohy. Rohatec se proti mně rozběhl. Já vykřikl. Vtom jsem si vzpomněl, že jsem si pustil do světnice kozla. Rozběhnu se proti němu. Kozel zůstal na mne koukat. Já ho popadl za rohy a šup s ním do síně. Trochu jsem si oddechl. Kozel tam mečel. Myslil jsem si: „Jen si tam buď, ty mizero.“ Od té doby na mne přišlo takové smutno. Přemýšlel jsem, jak to bude takhle dopadat… Potom přišla velká voda… Z toho jsem si nic nedělal. Maminka přijela z Prahy a pak jsem na to zapomněl. Ale kozel na to nemůže zapomenout. Nechce mne poslouchat.

(Text vyšel ve druhém čísle 1. ročníku původního Klíčení v roce 1906. Frantíkovi Čiperovi bylo tehdy deset let.)

Hvězdy

Mařka Popová

Je ticho, pratichounko. Měsíc leje zelené paprsky po klidné polokouli naší. Mlhy choulí se u chaloupek spících vesniček a bázlivě se rozhlížejí kol sebe.
Na ztemněle modré klenoucí se obloze třpytí se hvězdičky jako v stříbrné pavučině od měsíčku jdoucí.
Véga hrdě plane na Mléčné dráze a povídá Marsu: „Hleď, jsem nejblíž středu, jako královna hvězd.“ Hrdě zajiskřila a svoje bleděmodré světlo pustila k zemi.
Mars se klidně usmál a pravil: „Nemáš tak jasného světla. Pozoruj, jak zářím jako rudý, tmavý plamen. Ty pouze mihotáš bleděmodře jak světlušky v tichých májových nocech.“
Véga mrzutě se odvrátila a rozhlížela se po jiných hvězdách. Zřela maličkou naši soustavu žlutého Slunce a v ní nepatrnou hvězdičku Zemi. Pravila uštěpačně Kapelle: „Hleď, jak se vypíná Země, se svým dosud žijícím lidstvem, jež nemá ještě kdy, aby myslelo. Jak se vypíná a je pouze malou ‚nepatrnou kuličkou‘.“
Kapella se zamlčela. Hvězdy se utišily. Vesmírem zavládlo hrobové ticho. Jen řeka na zemi, z níž jsem se na hvězdy dívala, tam u splavu, příšerně hučela. Všude ticho; sladké světlo hvězd, jen řeka stále hučí...

Žebračka

Vít Matoušek

Tma spouští temné svoje lůžko a těžký vzduch zavírá lidstvu oči. Loudám se. Loudám se k městu... Tam blíží se ke mně schýlená postava... žebračka. –
Hlava její byla těžká, temná, plná žalu. Oči zapadlé v modré tůni, jež plná vřelé, vyslzené vody... Tvář vyhublou, pysky modré. Ze rtů linula se těžká slova: „Máma tobě, máma ti dala, vše možné ti dala a ty, když ti celý svůj majetek dala, ty ji vyženeš... Ach, ach... “ Zuby jektala. Snad žalem, snad zimou? Při tom nářku zalily se mi oči a myslel jsem: „Kam asi půjde?! – Kdo jí dá přístřeší? – Zda nečeká něco podobného i na mne?“
„Sbohem, sbohem,“ kynu jí šeptem pozdrav v noční hloub. –

(Texty dětí ze školy v Parníku u České Třebové vyšly ve čtvrtém čísle 1. ročníku původního Klíčení v roce 1906. Autorům bylo tehdy dvanáct let.)

Tři přání

Jirka Hellebrand

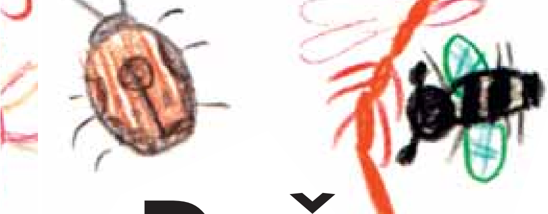
Mohl bych psát o zlaté rybce nebo kouzelném dědečkovi. Moc jsem o svých přáních přemýšlel, ale vybrat si jen tři je moc těžké. Nakonec jsem se rozhodl, že napíšu, co si opravdu moc a moc a úplně nejvíce přeji.
Jedno z mých přání je, aby už všichni lidé přestali ubližovat celé přírodě. Přírodu přece potřebujeme, abychom mohli dýchat. Když lidé přestanou vraždit zvířata pro svou zábavu, nebude tolik ohrožených druhů. Zvířata přece mají právo na život jako my lidé. Už vyhynulo mnoho druhů, a kdyby to tak pokračovalo, pak děti jednou budou znát třeba velryby jen z knih a dokumentů tak, jako já znám dinosaury. Přírodu musíme chránit. Až budu velký, chtěl bych být veterinářem nebo ochráncem přírody.
Mé další přání je, aby byly zrušeny peníze. Bez peněz si lidé budou moci pořídit vše, co potřebují, i to, co jim udělá radost. Bylo by to moc hezké, protože by nebyla chudoba. Nikdo by neměl hlad, všichni nemocní by si mohli obstarat léky, nebyli by lidé bez domova, kteří musejí spát i v mrazu venku a bojí se, že umrznou. Zmizela by závist – to je moc škaredá věc. Prostě by svět vypadal přátelštěji.
Mé třetí přání je, aby zmizela lidská blbost a zloba. Ta způsobuje hodně neštěstí a pláče. Důkazem lidské blbosti je vandalismus. Opravdu mě hrozně štvou zbytečně zničené věci, které pro svou zábavu chuligáni rozbijí na kousky. Lidská blbost způsobuje odporné války. Lidé a děti, které v nich trpí a umírají, ti určitě válku nechtějí. Lidská zloba je vždy obrácena proti slabému, nemocnému a bezbrannému člověku. Lidi si nadávají a ubližují a terorizují třeba jen proto, že mají jinou barvu kůže nebo jiné zvyky nebo jiný způsob života. Je to správné?
Já vím, jsou to asi přání, která se nedají splnit. Ale taky vím, že kdyby se lidé aspoň trošku umoudřili, tak by se nám na našem krásném světě dařilo lépe. To si myslím já, Jirka Hellebrand.

ŽÁBY

ŽÁBY STEJNĚ JAKO VŠICHNI OBOJŽIVELNÍCI KLADOU VAJÍČKA DO VODY, VAJÍČKŮM ŘÍKÁME: JIKRY. JSOU TO DROBNÉ KOSOLOVITÉ KULIČKY.

PULCI JAN FERENC

Dvě zrnka bobu

George Paraf-Javal

Znal jsem jednoho Turka. Zapomněl jsem již jeho jméno. Měl jen dva syny, což je podivuhodné, neb Turci mívají zpravidla sedm dětí, čtrnáct, někdy dvacet, ano i mnohem více. Ale tento měl jen tyto dva a ti byli dvojčaty.

Jeden z nich (prvorozený nebo mladší, nevím: jeden mezi dvojčaty je vždy mladší) se jmenoval Poctiveček a druhý Chytrouš. Nyní si je oba pletu, ale to dohromady nevadí, neboť starší přišel na svět o sedm minut dříve než jeho bratr.

Když jim bylo sedm let, otec dal každému jeden bob a řekl jim: „Mé děti, živil jsem vás, šatil a vychovával až dosud. Mám toho dost. Nyní živte se, šaťte, starejte o byt a učte se sami." Políbil každého sedmkrát na čelo a vystrčil je ze dveří.

Bratři se rozešli každý v jinou stranu. Kam který, to na historii dohromady ničeho nemění. Říkám, že ten šel na jednu stranu a druhý na druhou, jen proto, abych ukázal, že mám dobrou paměť.

Chytrouš se procházel až do večera se svým bobem v ruce. Ježto mu jeho bob překážel a měl hlad, uvázal jej na provázek, hodil vraty do dvora a chytil naň slepici, které zakroutil krk a snědl ji.

Druhý den chytil tak jinde jinou a pozítří zase jinde jinou. Tak to dělal den ze dne, a ježto mu to pálilo, nedal se chytit. Pokračoval tak v krádežích po sedm let a stal se velmi zručným zlodějem. Uměl lovit tobolky a hodinky z kapes lidí, aniž by co zpozorovali. Kapesníky vždy však nechal na pokoji, poněvadž věděl, že jsou bezcenné a nestojí za to.

Ve svém jednadvacátém roce (tedy po dvakrát sedmi letech, kdy jej otec nechal vylétnout z domova), se oženil s dcerou velmi bohatého kupce ve Smyrně.

Postavil si obchodní dům a kradl nyní ve velkém a nikdy se nedal přiskřípnout. Měl sedm dítek, které velmi dobře vychoval, a zemřel ve věku sedmdesáti sedmi let vážen, milován a obdivován všemi lidmi.

Vytesali na jeho náhrobek: „Zde leží Chytrouš Effendi, dobrý člověk." Effendi, to je po turecku „pán". –

***

A teď budeme vypravovat historii druhého bratra.

Poctiveček se procházel až do večera se svým bobem v ruce. Večer, ježto byl chlapečkem velmi moudrým a dobře vychovaným, otočil v ústech sedmkrát jazykem a řekl si: „Sním-li tento bob, můj hlad se neutiší. Zasadím jej do země. Je to velmi pěkný bob, a budu-li jej dobře zalévat, vzroste velmi a bude mít, myslím, 28 bobů. Nesním těchto 28 bobů, 28 bobů mne nemůže živit po celý rok. Zasadím je příštím jarem. Dají mi 28 krát 28 bobů, což bude 784 bobů. Když zasadím těchto 784 bobů, sklidím třetím rokem 21 952 bobů.

Budu-li tak pokračovat, budu mít ve čtvrtém roce 614 656 bobů, v pátém roce 17 210 308 bobů, v šestém roce 481 890 304 bobů, v sedmém roce budu majitelem 13 492 928 512 bobů."

Celý rozradostněn vyhazoval svůj malý červený fez do výšky a křičel: „Třináct miliard čtyři sta devadesát dva miliony devět set dvacet osm tisíc pět set dvanáct bobů!"

Všimněme si, že Poctiveček byl ještě malý Turek. Musel mít zajisté dobře utvořený mozek, když mohl v sedmi letech z hlavy vypočítávat tak složitá čísla. Poctiveček neměl tedy hloupou hlavu a byl úzkostlivě poctivý a nikdy mu ani nepřišla myšlenka na krádež. A k tomu byl ještě velmi hrdý, než aby natáhl ruku k žebrotě.

Zasadil svůj bob na dobrém místě u potůčku, zastrčil vedle dřívečko, aby nalezl snadno místo, a nosil v drobných rukou vodu a zaléval svůj bob. Pak si sedl vedle na zem a čekal, čekal – – – a koncem sedmého dne zemřel hladem.

***

Poučení z této historky je, že ničemové dosáhnou skoro vždy zdaru, kdežto dobří lidé často velmi bídně zajdou.

To mi však nikterak nebrání, aby mi byl lupič Chytrouš odporný, a kdybych byl znal malého Poctivečka, miloval bych jej z celého srdce. Jsem již takový.

Uvažujme. I Chytrouš byl v právu. Nemohl přeci zemřít hlady. Poctiveček byl hlupák. Dnešní

špatná a nespravedlivá společnost se skládá z taškářů a hlupáků. Přispějme k utvoření nové, rozumné společnosti a nebude pak zlodějů a ani hlupáčků.

***

Text vyšel původně v roce 1905 v devátém čísle Klíčení (tehdy šlo ještě o přílohu anarchistického časopisu Práce s dětskou rubrikou Červená školka). Autor George Mathias Paraf-Javal (1858–1942) byl jedním ze zakladatelů Antimilitaristické ligy a anarchistické kolonie fungující ve Francii v letech 1902–1907.

Hra na diamantové zdraví

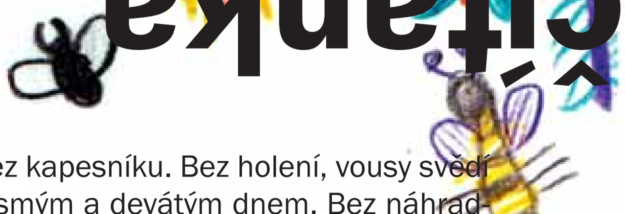
Miloslav Nevrlý

Pět věcí ti uchová tělesné a duševní zdraví. Běh. Česnek. Čisté svědomí. Střídmost. Pevná víra ve vlastní zdraví. (Pastýř z náhorních planin etiopských)

Na cestách se připodobníš zvířeti: nemoc se tě nechytne. Co víc, držela-li tě před cestou, pustí tě, ztratí se v dálce, po prvním lijáku zůstane bezmocně ležet vedle cesty. Putování tě uzdraví. Zvláštní hra. Čím méně dbáš o zdraví, tím je diamantovější. Pevnější. Týdny chodíš v mokrých šatech a botách a ani nudlička se ti u nosu nezatřpytí. V noci se třeseš zimou a ráno jsi čilý jako losos. Doma by tě to zahubilo, pozoroval

by ses, sháněl kloktadla a masáže, stonal bys. Na cestách nemáš na nemoc čas, nedbáš jí a není. Možná, že jednou, až bude padat nebeská klec a začne tě svírat sladká boží tlapa, se všechno nedbání sečte, ale do té doby, sbohem lékárničky, mýdla, ručníky, náplasti, vodičky proti zmijím, kapesníky, pilulky, klystýry. Bez nich dojdeš dál. Taková hra není hazardováním se zdravím. Naopak. Jsi-li daleko od lidí, jejich fáčů a léků, které budí zdánlivý pocit všemoci a neohrozitelnosti, chováš se opatrněji, ne tak lehkomyslně, pudově spoléháš pouze na sebe. Jsi sám se svým zdravím, zlomíš-li si nohu, jsou daleko hojivé obvazy. Nastydnou-li ti z nedbalosti nebo furiantství ledviny, nikdo tě nepolituje a nedonese léčivou bobuli. Važ si zdraví, ale neměj o něj strach. Potřebuješ ho k cestě, a proto ho máš. Víš, že nesmíš onemocnět a neonemocníš. Diamantová hra.

Zdraví se drží sestersky za pacičku s čistotou. Dobré služky, zlé paní. Jako je zbytečná přehnaná péče o zdraví, škodí i přílišná čistota, můj vymydlený bratříčku. Rozumná špína utužuje zdraví, kdo žije příliš čisťounce, toho sklátí první nemoc. Abys získal odolnost, je dobré jíst občas z popelnice. Pít vodu z ovčích řek. Olizovat psy. Nevyhazovat chléb, který upadne na podlahu nádražní čekárny. Pak tě nic nezhubí. Vždyť čistota je relativní. Plynulá řada od smrtící čistoty zámořských dam, které si na cestách ze strachu před špinavou Evropou vystřikují dezinfekcí i pokoje nejpřepychovějších pařížských hotelů, po sibiřské Samojedy, kteří žijí v blátivých jurtách mezi hnijícími rybími vnitřnostmi a těší se pevnému zdraví. Já kdesi uprostřed. Samojed by mne nerozeznal od vyžehleného senátora, senátor by mne na konci prázdnin považoval za Samojeda. Čistota je věc kraje, zvyku, doby, výchovy. Bělošská civilizace není samospasitelná. Už jen barbarský zvyk ukládat si hleny a smrkance do vlastních kapes. Není nad to pěkně asijsky tlesknout smrkancem o kámen. Navždy odbyto, čistě. Pro zdraví a čistotu stačí málo. Před cestou si nech spravit zuby a ostříhej nehty. Na cestách hodně pij, pravidelně vyměšuj a nesedej rozpáleným zadkem na chladnou zem. Česnek a trochu alkoholu vyčistí nitro a vyženou nehodná zvířátka. Batoh nezatěžuj zbytečnostmi, čistotný bratříčku! Jedno mýdlo pro všechny, říční písek, je téměř všude. Jeden zubní kartáček. Bez zubní pasty. Bez hřebenu. Bez ručníku. Bez zrcátka. Bez kapesníku. Bez holení, vousy svědí jen mezi osmým a devátým dnem. Bez náhradního prádla. Starodávné praní na teplých říčních balvanech v den, kdy košile ztuhne a začne se nesnesitelně mastně lepit k tělu, v den, kdy se začneš hnusit sám sobě. Táhne z tebe kozlí pižmo. V den, kdy se nelze neumýt. I tady platí: abys měl nádherný pocit čistoty a svěžesti, musíš být napřed špinavý, mastný a zpocený jako buvol. Čím víc, tím úlevnější koupel. Po ní zmizí svědivé pupínky, únava, opruzeniny, je to prosté.

Vzpomínám na nejkrásnější očistu v životě. Těžce pokousán blechami jsem dojel autostopem z nejvýchodnějšího Slovenska do Liptovského Svatého Mikuláše. Košili roztrženou do půli zad. Padal jsem vedrem, svěděním, únavou, zápachem. Tehdy jsem spatřil v postranní uličce vývěsní štít městských lázní. Nedůvěryhodný domeček. Bláznivý nápad vykoupat se. Obstarožní komůrky s vanami, čisto. Mýdlo a vonná zelenkavá sůl. Napustil jsem horkou vodu. Vrchovatě. Šumění soli, bublinky. Naráz jsem se ponořil. Jako úder žhavou dýkou, neopakovatelné. Řval jsem. Sta bleších kousnutí začala pálit, nesmírně úlevně pálit... Z těla odcházel pot ze Slánských hor, špína z Braniska, zápach z Potisí, blechy z Fričovců u Prešova. Jásavá malátnost, blaživé rozhřešení těla a špíny, vana je ohnivá zpovědnice.

Na náměstí jsem koupil tvaroh, česnek, novou košili – neslýchaný přepych. Za městem jsem se rozloučil s košilí stařenkou. Žlutou s černými pruhy, škoda jí, nerad vyhazuji staré věci. Chodila se mnou, na konci života již řiďoučká, léta. Jako by umřela babička. Veselejší myšlenky: čerstvý tvaroh s česnekem. Nebelahoda, diamantové jídlo. Pak jsem zastavil náklaďák a jel k domovu. Stál jsem na korbě a zalykal se zdravím, čistotou, teplým vichrem. Za autem ze mne vanul letním Povážím vonný prapor česneku. Liptovský komitát, Chočské vrchy, všechno kolem tonulo v tom nádherném oblaku kovové vůně – byl to můj diamantový pozdrav Horní zemi uherské.

(2000)

Miloslav Nevrlý (nar. 1933) je přírodovědec, publicista, skaut a cestovatel.

Čaj u Tomáše Bati

Jiří Weil

Když jsme vjížděli do továrních vrat, nezpozorovali jsme nic zvláštního. Vrata se otevřela jakoby sama od sebe, najednou jsme byli na dvoře a zastavili se u budovy správy podniku. Z budovy vyšli dva inženýři a uvítali nás, řekli nám, že nám ukáží továrnu. Usmívali se příjemně, ale bez zvláštní radosti, vykládali horlivě, až příliš horlivě, předstihovali se ve výmluvnosti.
„Ano, Tomáš Baťa, ovšem, přijde, ale až později, je velmi zaměstnán."
Šli jsme si prohlédnout závod, znal jsem Baťovu továrnu, jednou jsem tam již byl, ale nepozorován. Dostal jsem se tam úskokem, viděl jsem všelicos, co se neukazovalo návštěvníkům. Ale v Baťově Zlíně se sotva dalo něco utajit, a tak se jednoho dne správa o tom dověděla. Mého známého, který mě dostal do továrny, vyhodili tiše a nenápadně, našli si záminku a nikdo se o mé návštěvě nezmiňoval, ale ovšem věděli o ní dobře. Věděli také dobře, kdo jsem a co jsem, ačkoli jsem se tehdy neubytoval ve Společenském domě a nikde se nezapsal. Baťova informační služba pracovala spolehlivě. Věděli také nyní, že jsem již podruhé v továrně, ale tvářili se, jako bych byl v továrně poprvé, a vykládali mi horlivě pracovní postup. Všiml jsem si, že nás nezavedli do oddělení, do kterých jsem se dostal při první návštěvě. Ale v jistém okamžiku, kdy jsme přecházeli přes dvůr a vyhýbali se tovární „tramvaji", projíždějícímu automobilu, z něhož vyskakovali a do něhož naskakovali lidé, řekl jeden z inženýrů:
„Vy nejste odborník, viďte?"
„Ne," řekl jsem. Usmáli jsme se, a to bylo všechno.
Ovšem, Baťova továrna, Zlín a konveje. Museli jste si zamilovat tuto továrnu nikoli z pocitu ohromení, protože koneckonců jste nemohli být ohromeni nějakými gigantickými stroji jako v ocelárnách. Musili jste si ji zamilovat pro rytmus práce, velké a drobné lidské práce, odmocněné do prostých pohybů ruky, jejíž výslednicí byla věc, hotová, krásná a dobrá věc, kterou je bota. A ovšem, když jste si zamilovali továrnu, nemohli jste nevidět její tempo, jež nedovolovalo dělníkům, ani aby se ohlédli nebo na sebe promluvili, jež si je poutalo a propůjčilo jejich očím soustředěnou tupost. Procházeli jsme s těmito pocity mezi továrnami a naslouchali výkladům inženýrů, nikdo z dělníků se na nás ani nepodíval, ačkoli jsme byli zajímaví návštěvníci, velmi zvláštní návštěvníci, takového druhu, že se zdálo téměř nemožné, aby byli přátelsky uvítáni v Baťově domě.
Byl horký letní den, ale v továrních budovách bylo docela příjemně, větrání bylo dokonalé. Ale ovšem jeli jsme dlouho venkovským krajem, až jsme se dostali do chudé krajiny venkovských dřevěných chalup, a pojednou z ní vyskočil Zlín s továrními budovami, krásným mrakodrapem a budovou Společenského domu. Bylo to krásné a zvláštní, že Zlín se vynořil náhle, objevil se tu jako z jiného světa, přišel jakoby z pohádky nebo dobrodružné knihy. Viděl jsem ho takhle poprvé, protože za první návštěvy jsem přijel vlakem, viděl jsem nyní poprvé, co je to vlastně Zlín. Když jsem projel celým krajem, byla to velká věc.
Chodili jsme dlouho po továrně a bylo zřejmé, že inženýři se vzájemně hlídají, aby nikdo z nich neřekl něco nedovoleného, byla to taková příjemná konverzace, plná hladkých slov a falešných úsměvů. Nechtěli jsme jim kazit jejich úkol, byli jsme také příjemní a nenápadní, ano, ovšem, přijeli hosté, prohlížejí si továrnu a říkají obvyklé poklony, jako všichni návštěvníci, pro něž je přece prohlídka továrny podívanou jako premiéra v divadle nebo cyklistické závody. Byli jsme fotografováni téměř při každém kroku, byla to opravdu pěkná pozornost, ale nějak příliš horlivá, nebylo snad k ní třeba dvou fotografů, cítili jsme se poněkud v rozpacích, že máme být stále fotografováni, snad přece jsme nebyli tak vzácní, aby na nás továrna, známá svou přísnou hospodárností, vynakládala tolik drahého fotografického materiálu. Ale ovšem věděli jsme, že nemůže být lepší kontroly, než je snímek.
Zvykli jsme si na fotografování, nevšímali jsme si již ani fotografů, poletujících kolem nás.

Všechno bylo veselé a příjemné v letním dni, i my jsme byli veselí a příjemní. Jen tu a tam něco zaskřípalo, když někdo z nás dal inženýrům otázku, na kterou se jim nechtělo odpovídat, když se třeba zeptal někdo z nás, jaká je fluktuace dělnictva v jednotlivých odděleních. Byla to taková pěkná, zdvořilá a učená otázka, ale inženýři ztratili pojednou výmluvnost.
„Nemáme po ruce statistiky," řekl jeden z nich, „a přibližně se to říci nedá." Pak již hladce drmolil vědecký výklad o sezonním odlivu a přílivu a spojení závodu se zemědělským rázem kraje. „Musíte mít na mysli kraj, Zlín s ním tvoří jednotu, ačkoli to tak nevypadá na první pohled."
Věděli jsme to, věděli jsme také, že lidé přicházejí z chalup a odcházejí do chalup. Věděli jsme také, v jakém stavu přicházejí a v jakém odcházejí. Měli jsme to po ruce – statistiky a procenta tuberkulózy.
Avšak nepříjemné otázky vždy zmizely, rozplynuly se ve spoustě slov, odborných, učených, technických slov výkladů a číslic, celého hejna číslic, soukaných jakoby z kouzelnického klobouku. Dobrá věc, číslice, stojí jako spolehlivá ohrada z železných tyčí, pevně zapuštěných do betonu. Dívej se na ni, obdivuj se jejímu ocelovému lesku, zkus jí zacloumat. Nanejvýš můžeš mlátit hůlkou do jednotlivých příček, pak se rozehrají kovovými zvuky, příjemnými nebo nepříjemnými, jak kdo má nacvičené ucho. Avšak v Baťově továrně nebyla taková ohrada, byly tam vysoké zdi s poučenými nápisy a hesly. Inženýři nám nápisy neukazovali, nebyly určeny pro nás tyto nápisy. Nestálo to za to se jimi obírat. Čísla, to byla jiná věc, čísla zněla.
Avšak koneckonců zvyknete si na čísla, když jich slyšíte mnoho, sluch potom otupí. Inženýři zanechali brzy čísel a začali nám kreslit ráj.
Ale to byla chyba, není dáno inženýrům, aby byli spolehlivými průvodci po ráji, k tomu je třeba básníků zaměstnaných v propagačním oddělení. Nebyl s námi žádný z nich, patrně jim správa závodu příliš nedůvěřovala. Inženýři nám nedovedli vykreslit ráj. Ale to nic, prominuli jsme jim to, věděli jsme dobře, jak se kreslí umělé ráje.
Pak jsme šli s inženýry do kanceláře a čekali na Tomáše Baťu. Vstoupil rychle, podal všem ruku a pak šel k umyvadlu a klidně a pečlivě si před námi umýval ruce. To neznamenalo žádnou urážku a my jsme to za urážku nepokládali,

chtěl nám dát prostě najevo, že přichází z práce, že je dělníkem, ovšem, prvním dělníkem, který si musí samozřejmě umýt ruce. Avšak dělal to veřejně, a to znamenalo určité gesto, protože si mohl klidně umýt ruce jinde, bylo to vypočítané gesto a chtěl, abychom to věděli.
Nebyl vůbec horlivý a výmluvný jako jeho inženýři, mluvil málo, střízlivě a věcně, ale nikoli pánovitě a ostře. Mluvil jako člověk, který je si vědom své síly a nemusí nijak sahat k siláckému naparování. Dával jsem si pozor na jeho řeč, byl to dobrý jazyk s velmi nepatrnými stopami dialektu, nebyla to vůbec novinářská řeč lidová, neměla ani její intonaci. Nebyl to nijak zajímavý jazyk, ale byla to dobrá čeština.
Viděli jsme Baťu v úloze prostého dělníka, který přichází z každodenní úmorné dřiny a myje si ruce. Měli jsme ho ještě vidět v úloze velitele, pána a vládce. Stál před mapou své pětiletky, byla to pěkná mapa, dobře udělaná, a vykládal nám svůj úmysl kombinátu, zdálo se nám, že je postaven špičkou dolů, od lehkého průmyslu se mělo dojít jako k výslednici k průmyslu těžkému. Řekli jsme mu to, ale nezmátlo ho to ani na okamžik. Řekl:
„Vycházím z předpokladu, který byl dán. Lehký průmysl mám, těžký budu mít, doly, hutě, válcovny, ocelárny, velké strojírny."
„Přijde krize," řekl jeden z nás.

„Ale pro mne ne," odpověděl klidně a sebevědomě Baťa.
Byli jsme koneckonců hosty a nechtěli jsme se hádat.
„Boty," řekl Baťa, „to je přece detail. Dovedl bych vyvážet a prodávat všechno. Začal jsem s botami ze dvou důvodů – jednak že jsem sám švec, jednak že výroba obuvi nebyla vůbec mechanizována, ani v Americe ne, když jsem tam byl. Já jsem ji první zmechanizoval."
Mluvil o botách a kožedělném průmyslu, mluvil dobře, věcně a střízlivě. Bylo nesmírně zajímavé ho poslouchat, protože v jeho řeči nebylo ani vychloubačství, ani snaha nás ohromit nebo o něčem přesvědčit, poslouchali jsme rádi tuto řeč, unaveni jalovými výklady inženýrů. Věděl o kůži a botách všechno, co jen člověk může vědět, přestože řekl předtím, že boty jsou detail, bylo vidět, že tomu tak není, že miluje své řemeslo horoucí láskou, ačkoli volil slova věcná a střízlivá.
A pak jsme začali mluvit o novinách a tehdy se dostal k naftě. Byla to vlastně hlavní věc, o které s námi chtěl mluvit, ale v celé jeho řeči to byla vlastně jen zmínka, dovedl se znamenitě ovládat. A konečně my jsme se také tvářili nezúčastněně. Nebyli jsme nikým pověřeni, abychom s ním jednali o naftě, a nemohli jsme s ním také o ní jednat, přišli jsme jako hosté prohlédnout si továrnu a přátelsky se pobavit. Zatímco mluvil, dívali jsme se z okna, z vrat vycházel proud dělníků, šli těžce a potácivě, byl to pochmurný dav, který se pohyboval zvolna, bez veselých výkřiků a pošťuchování. Nebyla to veselá podívaná, ale Baťa si jí stejně nevšímal.
„Kolik potřebujeme nafty?" obrátil se na inženýry. Začali koktat a omlouvat se, nevěděli to, vůbec se chovali před Baťou úslužně a poníženě, ztratili pojednou sebevědomí, s nímž nás vítali, a dar výmluvnosti.
A tehdy jsme uviděli další Baťovo gesto. Řekl cifru bez jakéhokoliv rozmýšlení. Pak si zavolal oddělení pro zásobování surovinami. Za malou chvíli měl před sebou papír s přesnými údaji. Cifra souhlasila s Baťovou číslicí přesně na tunu. Byla to pěkná demonstrace, ale tvářil se, jako by si nebyl ničeho vědom. Místo toho řekl:
„Vidíte inženýry. Nedám nic na inženýry. Inženýr patří do laboratoře a do kanceláře, ale do továrny ne. V továrně musí být v čele člověk zezdola, dělník, který má všechno v malíčku. Kdepak inženýři!"
Řekl to opovržlivě a díval se přitom klidně na své inženýry. Byli velmi rozpačití, dokonce se červenali, ale neopovážili se říci ani slovo.
„Pojďme na čaj," řekl Baťa najednou.
A tak jsme odjeli do Baťovy vily, Baťa s inženýry napřed ve svém voze a my za ním v našem.
Nebyla to vůbec přepychová vila, ani zařízení nebylo přepychové. Nábytek a věci nebyly ani osobité. V této vile mohl bydlet kdokoliv, nejspíše však dobře placený úředník. Nebyla to však vila milionáře a nebylo v ní také nic nevkusného a nápadného, až na velké podobizny Bati a paní Baťové, ale ani ty nebyly nápadné, přestože nebyly žádnými uměleckými díly. Byl to pohodlný domov, nic jiného, a svědčil o tom, že jeho majitel se nechce vychloubat svým bohatstvím. Ale ovšem byly tu telefony, spousta telefonů, byly umístěny všude a nejvíce jich bylo na psacím stole.
Pili jsme čaj a jedli chlebíčky, všechno bylo zcela prosté a nijak zvláštní, alkohol nám nedali a nikdo nekouřil. Ani cigarety, ani doutníky nebyly na stole. Nebyl tu ani popelníček. Avšak chtělo se mi kouřit, zoufale se mi chtělo kouřit, viděl jsem ostatně, že jiným lidem také, zejména inženýrům, kteří v tomto prostředí byli zamlklí a nervózní. Nikdo se však neodvážil porušit zákaz. V tomto domácím prostředí mluvil Baťa zcela upřímně, zřejmě mu nestálo za to, aby se přetvařoval, věděl také, že i kdyby někdo z nás uveřejnil jeho slova, nikdo jim neuvěří a jeho tiskové oddělení dokáže, že jsme nikdy ve Zlíně nebyli.
„Vláda," řekl Baťa, „nezajímám se vcelku o vládu. Je to všechno nesmysl, ministři, parlament, okresní hejtmani. Měl jsem s nimi kdysi nějaká nedorozumění. Ale teď stačí, když zazvoním tímhle telefonem, a ministr přijede za mnou do Zlína. Já přece za ním do Prahy jezdit nebudu."
Neříkal to, aby se vychloubal, ale zcela klidně, jako by mluvil o obyčejných věcech, celkem nezajímavých, ale přitom nutných.
„Říkáte mi, proč nestavím velké činžovní domy, že je to plýtvání materiálem a lidským časem, když se tak roztáhl Zlín, ale to by byl v našich poměrech nesmysl, když mají lidé pro sebe domek a zahrádku, mají pocit vlastnictví, a pak domek a zahrádka jim dají tolik práce, že jim nezbude čas na přemýšlení."
A dodal:
„Já v žádný socialismus nevěřím. Věřím jen

ve dvě základní lidské vlastnosti – závist a zis-kuchtivost. Na těchto vlastnostech jsem vybudoval svůj Zlín.“
Usmál se pro sebe a my jsme si vzpomněli na hesla pěkně namalovaná na zdích závodu. Bylo zřejmé, že si nikdy nelámal hlavu vymýšlením těchto hesel, byly částí jeho závodu, byla to stejná surovina jako kůže, nafta, guma, plátno a třislo. Věděl o nich, ovšem, jako o jiných svých surovinách.
Rozhodl jsem se, že poruším zákaz a zapálím si cigaretu, koneckonců pro mne přece neplatil Baťův majestát, byl jsem zde jen hostem, dobrá, budu tedy nezdvořilým hostem. Pak začali kouřit i ostatní z mé společnosti. A nakonec i inženýři se zoufalou rezignací. Baťa neříkal nic, zdálo se, že ho vůbec nezajímá překročení pravidla. Seděl v klubovce, jako by odpočíval, a usmíval se stále ironicky.
A bylo zřejmé, že myslí na svůj Zlín a pětiletý plán, bylo zřejmé, že ho nezajímá nic než další stavby, další továrny, dálnice, železnice, přehrady a rafinerie. bylo zřejmé, že nemyslí vůbec na lidi, že ho lidé zajímají jen jako materiál, jako cement a vápno, písek a cihly.
Byl večer, když jsme vyjížděli ze Zlína, ale bylo ještě světlo za tohoto letního dne, na náměstí proudily davy lidí do dvou biografů a do Společenského domu. Začala se objevovat první elektrická světla a neony, jeli jsme po betonové silnici, a když zmizel Zlín, viděli jsme jen malé dřevěné chaloupky, chatrně oplocené, chalupy, jež také patřily do pohádky, jenže do pohádky o domcích na „kuřecích nohách“.

(1948)

Jiří Weil (1900–1959) byl spisovatel, překladatel a publicista, zaměřený zejména na vztah jedince a totalitní moci a později na tragédii holocaustu.

Mohu jít za bránu

Cyril Kabuď

Do závodu firmy Baťa ve Zlíně vstoupil jsem na jaře 1927. Bylo mi necelých 18 let. Jako všichni, kteří se ucházeli o zaměstnání u Bati, tak i já začal jsem svou dráhu v obuvnické dílně v 3. budově, po předchozích přijímacích formalitách a lékařské prohlídce.
Ve škole jsem byl přidělen k lisovacímu stroji a bylo mým úkolem, mimo rychlé ovládání stroje, lisovati boty, na kterých byla již podešev, avšak bez podpatku. Po několikadenním cviku byl jsem přidělen poprvé do skutečné obuvnické dílny. První otázkou nadmistra Ř. bylo: „Kolik jsi lisoval ve škole?“ Na mou odpověď, že čtyři sta, řekl mi: „Zde děláme čtyřiadvacet set, a nebudeš-li stačit, tak tě skopu jak financ kozu!“
Je samozřejmé, že tento rychlý vzestup nebyl možný, zejména ne tak rychle, jak toho potřeboval onen nadmistr. V důsledku toho mi nadával lenochů, lumpů, volů, že ho okrádám o výdělek a že jsem zloděj...
Téměř každým týdnem zvětšovalo se tempo konvojerů, tím také přibývalo víc a více vadné

obuvi. Byly stanoveny pokuty, z nichž nejmenší byla Kč 4,-. Dělník však zodpovídal i za vadu, kterou sám neudělal, kterou při takovém tempu pracovním nemohl, byť i byl odborníkem, postřehnouti. Stalo se, že jsem vydělal 360 Kč týdně a z toho téměř polovina byla mi stržena na „vadnou obuv“.

Mimo vedení dílny a práce v ní zaměstnávali se mistři a nadmistři pod záštitou zdokonalení práce popuzováním dělníků mezi sebou, zasíváním nesvárů, jen aby každý svého předcházejícího dělníka honil do závratného tempa pracovního. Nadávka „kurvo, pohni“ stala se běžnou, a co nejhoršího, že p. mistři a nadmistři se nikterak neštítili těmito nadávkami častovat i ženy.

Nejvíce snad dovedly Baťovy závody klamat veřejnost okázalým slavením Svátku práce – 1. máje. Již předem sepisovalo se v dílnách, kdo se zúčastní oslav a kolik rodinných příslušníků neb přátel na tyto oslavy s sebou přivede. Neštítili se vyhrožovati, že kdo nebude v průvodu na 1. máje, nemusí již do práce chodit.

Pak se závody chvástaly desetitisícovými průvody a bůhvíčím, ale nikde se nezmiňují o tom, jak nízkých a hanebných prostředků použily k tomu, aby jich tolik dohromady sehnaly. Některé také nachytaly na jídlo zdarma.

A zrovna podobným způsobem šálila se veřejnost, když byla připuštěna do závodu jako exkurze. Pokud vím, za mého pobytu ve Zlíně vodily se exkurze pouze po některých dílnách, kde za tím účelem byl zjednán předem vzorný pořádek a každému přikázáno, aby se vesele tvářil. V tu dobu, co exkurze procházela dílnou, konvojery nejely nikdy tempem přes 2000 a nikdy nehořela nad nimi červená světla. Takto provedený divák odnášel si skutečně dojem o ideální práci a dělník po tu chvíli, než exkurze přešla, napřímil trochu ta svá záda, ale jakmile exkurze zmizela, zmizel vynucený úsměv a nastal opět křik, nadávky a všeobecný „bordel“. Tohoto slova užívalo se více než soli.

Je také pravda, že se v závodech pracovalo přes čas bez jakékoliv odměny.

Po roce práce jako lisovač počal jsem pociťovati celkovou slabost a bolesti na prsou, a žádal jsem proto o přeložení k jiné práci. Byl jsem však na svou prosbu nadmistrem i správcem hrubě odbyt a poukázán na „bránu“.

Když se má choroba zhoršila tak daleko, že jsem počal při silnějším kašlání plivati krev, hlásil jsem se nemocen. Žil jsem v lékařském ošetření asi tři týdny, pak uznán zdráv a opět jsem pracoval jako lisovač. Když jsem žádal lékaře, aby mi byla přidělena jiná práce, byl jsem odmítnut. A když jsem o to požádal p. Kováře, tehdejšího vedoucího osobního oddělení, řekl mi, že nechce-li se mi pracovat, mohu jít za bránu.

Takto nemocen nemohl jsem déle zůstati v závodě. Dal jsem proto řádnou výpověď a továrnu opustil. Dostalo se mi na odchodnou vysvědčení, ve kterém stojí, že na vlastní žádost jsem propuštěn a že zdráv a řádně vyplacen odcházím.

Text vznikl jako svědectví v soudním procesu, který vedla Baťova rodina proti autorovi reportážního románu Botostroj v letech 1933–1938 (soud vydání nakonec zakázal). V próze Botostroj zpracoval její autor T. Svatopluk (vlastním jménem Svatopluk Turek) zkušenosti zaměstnance v Baťově továrně. Při vydání knihy rozpoutala Baťova rodina hon na autora a nakladatele pro „kritiku Baťových závodů a jejich šéfa“. Podali žalobu, celý náklad knihy byl zabaven, začaly policejní prohlídky v autorově rodině, přicházely podepsané i anonymní výhrůžky jemu, ale i literárním recenzentům, kteří se knihy zastali a odmítali cenzurní praktiky vynucené mocným Baťovým koncernem. Poprvé mohla kniha vyjít a dostat se do prodeje až v roce 1946.

Šetrhend

Leoš Zima

Tak mi teda umřel kamarád. Byl to dost dávnej kamarád. Viděl jsem ho naposled, když mi bylo dvanáct, a to je dobře pětatřicet let, takže leckdo, dokonce včetně mě, by moh klidně říct, že už to žádnej kamarád nebyl. Vlastně to po těch letech už měl bejt docela cizí chlápek, ale ukázalo se,

že tomu tak není. Přemýšlel jsem o tom před spaním spoustu dní, ale nepřišel jsem na nic, co by mělo hlavu a patu. Vyvstaly přede mnou jen spousty dávno zasutejch obrazů...
... jo, vidim to jako dneska, von byl blonďák, takže musel bejt Šetrhend, to dá rozum. Na mne zbyl Vinetou, ale to je taky dost dobrý, jestli se nepletu, hi hi hi. A nemám vůbec šajna, esli jsme tou dobou zrovna byli za školou nebo do ní ještě nechodili, ale už tenkrát nás znali u všech táborovejch vohňů. Byli jsme totiž dost často na válečný stezce. Teda vlastně celkem vidět vy. Ve skutečnosti, jestli teda chcete něco vědět, vy grínhórni, byly ty dvě flinty zcela nezaměnitelný. Já měl totiž stříbrem pobitou dvouhlavňovku a Šetrhend dokonce vlastnil jeden z těch mála kousků vod toho slavnýho puškaře Henryho, vopakovačku, pětadvacet ran a byly to, mešúrs, zatraceně přesný zbraně. A řeknu vám teda u statisíce bizonů, vy grínhorni, že všechno padoušstvo světa, Štětináčem počínaje a Sentrem konče, bylo tou dobou na Lobečku, na mou duši, docela vodrovnaný! To nejni jako dneska, mešúrs...

kontinuálně, vod rána do večera. Měli jsme takový ty „igelitový“ pušky, co měly každá po dvou hlavních svisle řazenejch, ty teda byly z černýho „igelitu“, no a pažby z červenýho. Byly úplně stejný, protože tou dobou v hračkářství žádný jiný neměli. Jenže takhle byste to možná mohli

... taky jsme zasadili kytku bratrství. Vyrejpli jsme ji na tý zahrádkářský kolonii někde před chvatěrubským mostem. Byla větší než my, ale přesto jsme ji dosmejkali na tu opuštěnou haldu mezi benzinou a zimákem. Tam jsme ji zasadili a slavnostně přísahali do smrti smrťoucí

na všechno, co dělá správný chlapy správnejma chlapama. Byla to divizna velkokvětá, ale to jsem se měl dozvědět až za několik desetiletí. Tou dobou, jak říkám, jsem na příroďák asi totiž zrovna nějak chyběl...

... moc rádi jsme teda taky chodili „na kopce“, a esli tohle čte někdo, kdo byl zrovna takovej Lobečák a zrovna tou dobou co my, tak teda musí setsakra dobře vědět, vo čem vedu tuhle řeč. „Na kopcích“ se vodpalovaly Lybary, sifonový bombičky, pálil polystyren, Dymogan a vůbec probíhaly všechny pyrotechnický experimenty, který se nedaly vodbejt doma, aniž byste při tom nevotevřeli váš rodnej panelák na nějakou úplně novou světovou stranu. „Kopce“ byly naše Skalistý hory a za nima se rozprostírala už jen širá nedohledná prérie, svobodná divoká země, kam lidská noha dosud nevkročila... teda až ke Kaučuku...

... vod tý nejstarší lobecký sámošky, aspoň teda tou dobou, vedla panelka napříč prérií. Spojka mezi Lobečkem a Kaučukem to byla a lemovaly ji lampy veřejného osvětlení a někde vejpůl tý cesty, svýho času teda nebo tou dobou chcete-li, hrávali jsme jen tak ve dvou Černýho Petra. Pamatuju se dobře na ty podvečery, kdy nám do nekonečných partií svítila jen pouliční lampa. A věřte, vy grínhorni, že udat Černýho Petra ve hře vo dvou hráčích, na to je i kamenná tvář hráče pokru zatraceně málo! Na to se totiž nestačí jen tajemně ksichtit, na to musíte bejt vopravdickej hráč! I Divokej Bil Hičkók, blahý paměti, přišel by tenkrát s náma vo gatě, a že to byla ňáká perzóna, aspoň teda co se karbanu tejká...

... jo a jindy zase přijely „houpačky“, teda jako střelnice, kolotoč a tak. To teda bylo něco, to vám povim. Byli jsme tam vždycky pečený vařený. Za pár dní jsme měli vozkoušený všechny vzduchovky a pamatovali si ty nejpřesnější. Občas z nás teda byli nešťastný, protože jak vám musí bejt jasný, byli jsme tou dobou nejlepší střelci na světě, to dá rozum. Jenže ty světský to měli vychytaný a takovej třeba angličák byl na dobrejch patnáct špejlí a to bylo moc i na nás, borce světovýho formátu. Jednou jsme přišli hned první den a ve střelnici byla taková akurátně vyžilá, řízná, prsatá blondýna. No my sme těmhle věcem tenkrát moc nerozuměli, ale i když jsme teda úplně přesně nevěděli co, i nám bylo jasný, že tahle ženská teda něco do sebe mít bude. Řekli jsme jí, že si chceme vystřelit naválečky, a vona na to, že my dva si můžem tak leda střelit do trenek, a jak to tak řikala, koukala přitom zaujatě někam do dáli, jako by čekala nějakého prince a my byli jen vobtížnej hmyz nebo co. No ale pět broků za búra nám nakonec velkoryse odsypala. Abych byl upřímnej, s těma trenkama jsme tomu teda taky moc nerozuměli, ale protože se nás to hrubě dotklo, hned první ranou z pěti na válečky jsem prostřelil krabičku munice do kapslikovky. A byla to forteltrefa, protože ta věc a s ní dvě papírový růže vokolo začaly hned hořet. Baba zahulákala jak posunovač z Masaryčky a zpoza maríny vyběh svalovec v pruhovanym triku, načež Šetrhend zařval jen „bičuj“, což bylo speciálně jeho heslo, co řval dycky, když šlo do tuhýho, a což tou dobou bejvávalo dost často. No mně to teda dvakrát řikat nemusel, páč ten námořník vypadal dost ambiciózně a to se taky celkem záhy potvrdilo. Měl fakt výdrž, jenže kampak na nás. Míříme rovnou do voranice za zimákem, protože to máme vozkoušený a dokonce jsme to několikrát záměrně trénovali. Tohle nikdo dlouho nevydrží, do kroku je totiž jedna brázda málo a dvě zase moc. Navíc se hlína buď boří, nebo lepí, to příde na to. Ale jak jsem řek, námořník vypadá rozhodnutě a i když náskok udržujem, nedaří se nám ho setřást. Vybíháme na panelovou silnici ke Kaučuku a natahujem krok, v duchu Zátopkova „když nemůžeš, tak přidej“. Námořník ale na panelech dotahuje. Nejspíš zná Emila taky. Jdeme radši zase do pole a otáčíme podél struskovodu k pískovně za koupalištěm. Tryskem míjíme polorozvalenej statek a konečně vletíme do zarostlýho pásu kolem Vltavy, ale námořník je furt na dohled. Jakmile teda mizíme v porostu, prudce měníme kurz a nesníženým tempem letíme po proudu Vltavy, kolem struskovodnýho mostu a zahrádkářský kolonie směrem na Veltrusy. Povedlo se. Námořník nikde. Buď vsadil na opačný směr, nebo to vzdal. Zvolníme, ale dáme ještě dvě minuty vlčího klusu, než je konečně jistý, že jsme toho maratónce setřásli. Fujtajxl, takhle daleko to eště nikdo nevydržel! Jó, byli jsme tenkrát dobrý běžci, žádný sádlo navíc a strach nám dával křídla. Jak jsem řek, kampak na nás. Stálo nás to tenkrát búra, štyry nevystřelený broky a poměrně dost sil. Ale stálo to za to. Dycinky to totiž stálo za to, protože koneckonců v těch krásnejch dobách nebylo

pro nás na světě nic, co by nestálo aspoň za vomrknutí…

… jo když jsem teda zmínil ten struskovod, tak to bylo taky terno. Dvě roury z Kaučuku přes Vltavu až do Nelahozevsi. Mockrát jsme tu trasu prošli po těch trubkách až k Struskovýmu jezeru. A zvlášť na tom konci to bejvalo dobrodružství. Roury vedly na betonovejch pilířích přes hluboký, k jezeru se svažující rokliny, plný žlutejch barelů s nějakou moc velkou dobrotou. Přes ty rokle teda musel i chlap jako my vyškrábnout vodvahu ze všech koutů černý duše a možná i vodjinud, protože v týhle vějšce se roury zdály zatraceně tenký a skončit v těch barelech nebyla teda žádná láce. Vo nějakým adrenalínu jsme tenkrát neměli šajna, ale dnes vím, že tohle byl teda vopravdu von. Tady fakt končila všechna sranda a já se nepamatuju, že bysme kdy s Šetrhendem podnikli něco nebezpečnějšího. Ale zvládli jsme to vždycky. Někdy jsme se stavovali cestou v pískovně, ještě na kralupský straně. Bavili jsme se tam náramně. Podhrabali jsme horní hranu tý svislý stěny, takže vzniknul jakejsi převis, na kterym jsme pak skákali tak dlouho, až se utrhnul a my sjeli i s haldou písku na dno…

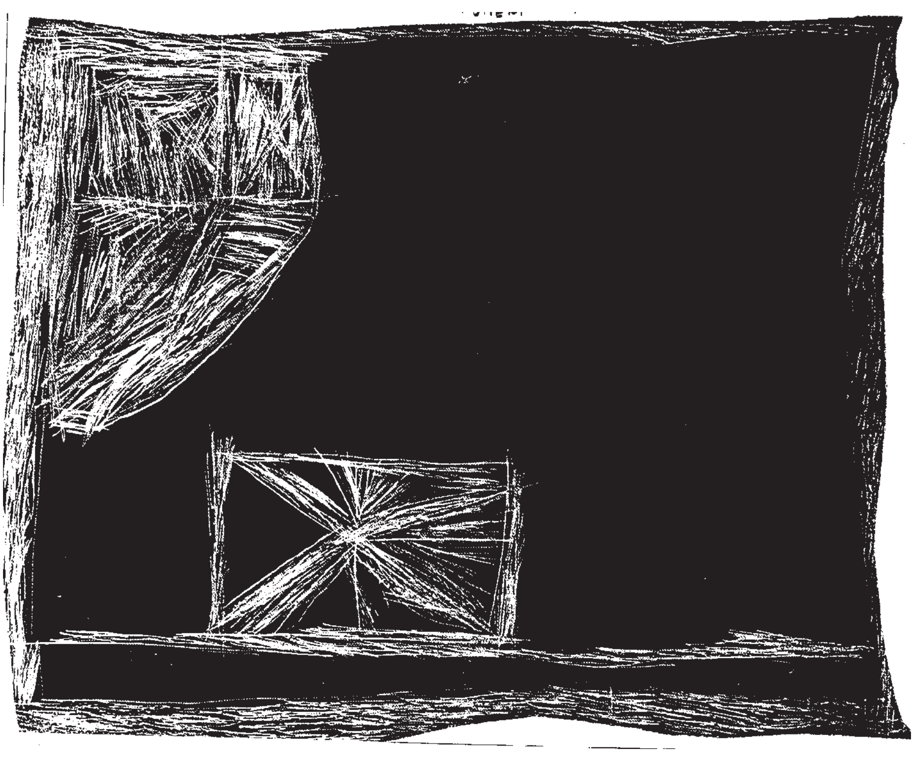
… kolem Vltavy bejvalo vůbec Eldorádo. Jezdili jsme tam na kolech z celou bandou. Vod Ypsu až do Veltrus. Za koupákem byla třešňovka a na břehu jakýsi násypky, co se z nich asi nakládaly lodě, ale v tý době už byly dávno mimo provoz. Sedávali jsme v těch dřevěnejch, plechem pobitejch sýpkách, jak jsme tomu říkali, a dlouze klábosili. Vo kus dál byla umělá nora, kde nimrodi cvičili jezevčíky na živejch liškách. Na tom bylo zajímavý jen to, že nora byla zadeklovaná dřevěnejma poklopama, který byly zhruba po metru vybavený předníma blinkrama vod vejtřasky, takže bylo vidět, kde se zrovna ten nešťastnej tvor nachází, protože nad ním svítil oranžovej blinkr. Větší úchylárnu jsem teda do tý doby asi neviděl. No a vo další kus dál byla myslivecká střelnice, kde se střílelo na asfaltový holuby. Jednou jsme se tam vydali sbírat ty, co netrefí. A bylo to taky dobrodružství, protože jsme je sbírali ještě během tý střelby, samosebou, jinak by to nebylo žádný hrdinství. Ty nezasaženy se většinou rozbily mezi větvema nebo po dopadu na zem, takže celejch moc nezbylo. No my se teda cejtili jak ouplný partyzáni. Střelba duněla v bezprostřední blízkosti. Nad námi svištěly broky po hrstech a na hlavy se nám sypaly střepiny roztříštěnejch asfaltovejch holubů a drobný větve… co vám budu povidat, bylo to docela jak v tom filmu Velká vlastenecká válka, co jsme na něm byli povinně místo vyučování, což byla bomba, protože jsme se ulili ze školy a ještě se přitom dozvěděli, jaký byli tihle partyzáni velký machři. Jenže pak nás tam někdo vyčenichal a nastal hon a my museli použít všech úskoků, co jsme jen znali, abysme se tenkrát z toho hanebnýho vobklíčení docela vysekali. Líp by to nezmák ani Magua Lstivej lišák se všema svejma Huronama. Ale dva štosy těch holubů jsme donesli až domů, což byl teda kousek fakt husarskej…

… onehdá nás zas pro změnu čekal dokonce v baráku policajt, až jako dorazíme ze školy.

Hned zkraje se blejsknul podezřelou spoustou podrobností o naší partě a dokonce věděl a jaksi mimochodem vypíchnul, že jezdíme na kolech k dýhárně pálit dýhy. Až pocuď měl teda recht, to se muselo nechat, ale jak to vopravdu vypadá, to teda fakt netušil. Byl to takovej náš sport a říkali jsme tomu „přepadení dostavníku". S dýhárnou totiž sousedil kovošrot a oba ty bordelářský podniky se placama prolínaly, takže mezi vodstavenejma autobusama věčně doutnaly haldy odpadový dýhy. No a „přepadení dostavníku" spočívalo v tom, že jsme těma dýhama prostě narvali někerej ten autobus až po střechu a zapálili. Většinou jsme vodjeli na kolech, když byl autobus v nejlepším, protože to už dycky vypadalo na hasiče. Tuhle akcičku jsme zvopákli mockrát, až jednou shořel i kus dýhárny. Naštěstí se ale záhy ukázalo, že v tomhle maléru jsme výjimečně nevinně, protože tou dobou jsme byli všichni na škole v přírodě, což teda bylo nakonec moc dobře, protože zkraje to vypadalo, že nás na školním nádvoří pro výstrahu všechny zastřelej, a já matně tušim, že vod tý doby jsme už žádnej dostavník nepřepadli…

… jo a ještě jednu velezábavu jsme měli a to bych řek, že jsme ještě s Šetrhendem nemohli bejt ani pokrevní bratři. Hádám, že jsme nechodili ani do školy. Tou zábavou byla houpačka uprostřed našeho bloku a je teda jasný, že jsme tou dobou nemohli bejt ani Vinetou s Šetrhendem, páč jsem nikdá nečet, že by se tihle dva na houpačce nějak extra bavili, a to jsme vo nich přečetli úplně všecko. No my se teda bavili vohromně. Ta zábava spočívala v tom, že ten, kdo „šel dolů", třísknul houpačkou vší silou vo zem tak, aby ten, kdo letěl nahoru, byl vymrštěn ze sedátka silou pokud možno co největší. Jeden nekonečnej horkej letní den za druhým a celý dlouhý hodiny jsme se takhle dokázali přetlačovat a zuby nehty držet tý přivařený roury. Už jen že jsme tohle pohnuté období oba přežili, nemluvě o všech těch následujících, je pro mne dodnes nepochopitelnou záhadou. Ale jak jsem řek, byly to vskutku dřevní doby, kdy naše mokasíny ještě neokusily válečnou stezku a v našem vnitrobloku byly jen haldy hlíny, mezi kterými trčelo pískoviště s houpačkou poměrně absurdně, na rozdíl od vcelku přirozeně parkujícího buldozeru. A stejně to bylo krásný! Protože všechno, co jsem tu dosud popsal, i mnoho dalšího bylo teprve před námi…

… a pak jednoho dne běh času rozdělil naše cesty a zavál stopy na válečné stezce. To když mi teda právě vodbilo těch dvanáct roků, jak už jsem řek, rozhodla se moje máma s novym tátou, že svůj novej život začnou i v novým městě, a Vinetou, veliký náčelník a nejudatnější z Apačů, najednou neměl na vybranou. A tak jsem tenkrát přišel o svýho jedinýho pokrevního bratra a dodnes už ho nikdy neviděl. No a když to po tý ukrutánský době právě začalo vypadat, že bych ho moh zase potkat, a věřte, že vim, co povidám, tak jsem ho ztratil podruhý a definitivně. A tak mám teď pocit, že jsem někde zůstal něco dlužnej nebo co, a tak nemůžu aspoň takhle nevzpomenout, protože od těch dob jsem už nikdy jinýho pokrevního bratra neměl a mít nebudu, páč i ten můj „čas pokrevních bratrů" dávno minul, a tak tenhle už zůstane jediným jednou provždy. Můj první a poslední Šetrhend. Howgh.

Dodatečně pro M. S. od L. Z. (nebo L. D., chcete-li)

U Severního moře

Hugo Sonnenschein

A ve slunci tam ležel přístav líně,
hnilobným pachem omámen,
i vítr usnul. Na hladině
se nehla plachta, vzduch ztvrd na kámen.
V nedělních hadrech po vyhřátém molu
capkají rozjívení plavčíci
a zpívají a písek padá kamsi dolů
pod jejich kroky, tupě dunící.
Zestárlý žebrák šeptá svému psovi,
jenž skučí hlady, k němu přitulen,
o Bohu sladkou zvěst milými slovy;
že každý chudák bude spasen v Soudný den.
Pán pokyne pak lidu po pravici
a z jeho trůnu zazní mocný hlas:
Pojďte, vy, teď už netrpící,
vezmi, co chceš jen, každý z vás.
A ve slunci tam ležel přístav líně,
hnilobným pachem omámen,
i vítr usnul. Na hladině
se nehla plachta, vzduch ztvrd na kámen.
V nedělních hadrech po vyhřátém molu
capkají rozjívení plavčíci
a zpívají a písek padá kamsi dolů
pod jejich kroky, tupě dunící.

(2009; přeložil Radek Malý)

Hugo Sonnenschein (1889–1953), zvaný Sonka, básník, dobrodruh a revolucionář, se v mládí zapojil do anarchokomunistického hnutí, po první světové válce spolupracoval např. s S. K. Neumannem, Ivanem Olbrachtem a dalšími literáty. Za protektorátu byl vězněn nacisty, v padesátých letech komunisty.
Báseň U Severního moře je ze sbírky Bratr Sonka anebo Slovo proti pořádkům, která vyšla v roce 1930.

Velká dobrodružství malé myšky

Malá myška se chystala kdysi na cestu. Její babička pro ni všechno připravila. Když myška vyšla, byl venku klidný den. A tak vyrazila.
A jak tak jde, došla ke strašně velikému jezeru. Ačkoliv tu byla sama, řekla: „Beze všeho bych si dala závod s člověkem." A skočila do vody. Potom se sama sobě divila, že se vlastně tak lehko dostala na druhou stranu jezera. Když se ale otočila, zjistila, že to byly jenom stopy její babičky, zalité vodou.
Šla tedy dál. A jak tak jde, došla k velké řece. Ponořila se do vody a plavala na druhou stranu. Ani se neudýchala. I podivila se tomu a zase se ohlédla. A uviděla, že ten proud nebyl nic jiného než potůček, který tu vyčurala babička.
A tak se vydala zase na jinou stranu. A jak tak jde, došla k vysoké hoře. Myška ji však klidně přeskočila. Znova se velmi divila své síle. Jakmile se ale ohlédla, poznala, že to byl jenom svazeček suché trávy.
Rozběhla se tedy dál. A tu uviděla bílého ledního medvěda a hnědého ledního medvěda, kterak spolu zápasí. Odvážně mezi nimi proklouzla. Ale když se ohlédla, viděla, že to byly jenom štěnice a moucha.
Konečně se zase dostala domů a vyprávěla babičce o svých podivuhodných dobrodružstvích. A babička jenom řekla: „Ts!" A potom dodala: „Jsi prostě bláznivá."

Kajak

Byl kdysi muž, který se vydal v kajaku do Beringova moře na lov mrožů. Přistál u velké ledové kry, kajak vytáhl napůl nahoru a lehl si a připravil se na číhanou. Najednou se rozhlédl a vidí – ó ouvej, jeho kajak zmizel. Sklouzl po ledě dolů a hnal se daleko do moře. Že by tu měl na té ledové kře zahynout?

„Dai – dai!" volal v zoufalství, a opravdu, kajak se obrátil a jako poslušný pes se vrátil k lovci.

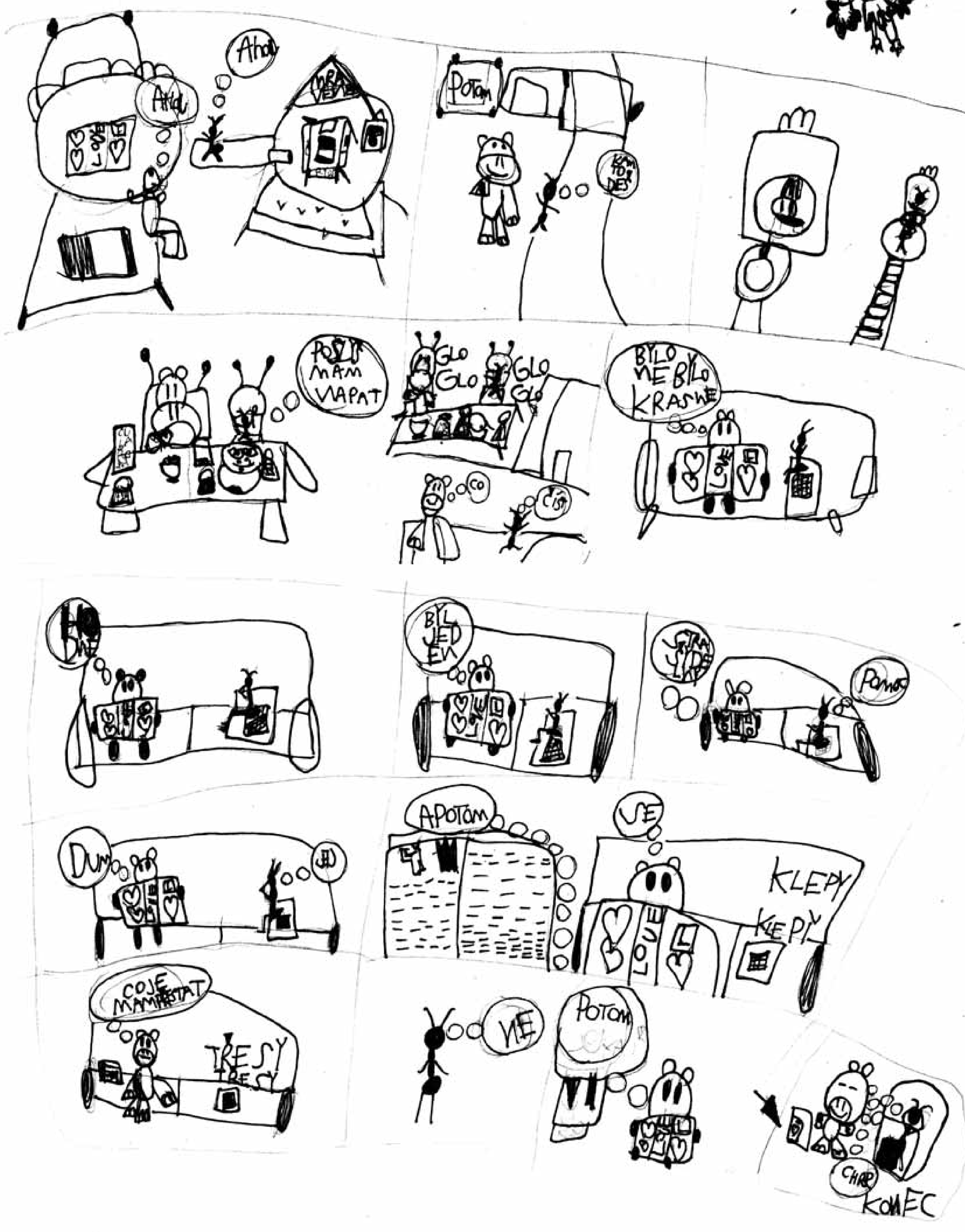
Muž a pták potápka

Šel kdysi muž na lov sobů. Jak se tak toulá sem a tam, spatří potok a na něm plaval pták. Měl ho nejdřív za kachnu. Ale když se k němu přiblížil, uviděl, že je to stotik, taková vodní potápka.
Pták zpíval:
„Tady jsem, po potoku plavu,
po potoku, tuwutuh."
Potom odletěl a volal: „A tut – tut – tut – tut – tut – tut!"
A lovec se divil, proč jenom nechal toho ptáka odletět.

(1960; přeložil Dalibor Kozel)

Eskymáci, kteří žijí na Aljašce (severní části kontinentu Severní Amerika), si své tradiční pohádky, příběhy a legendy vždy vyprávěli večer před spaním při společném posezení po práci.

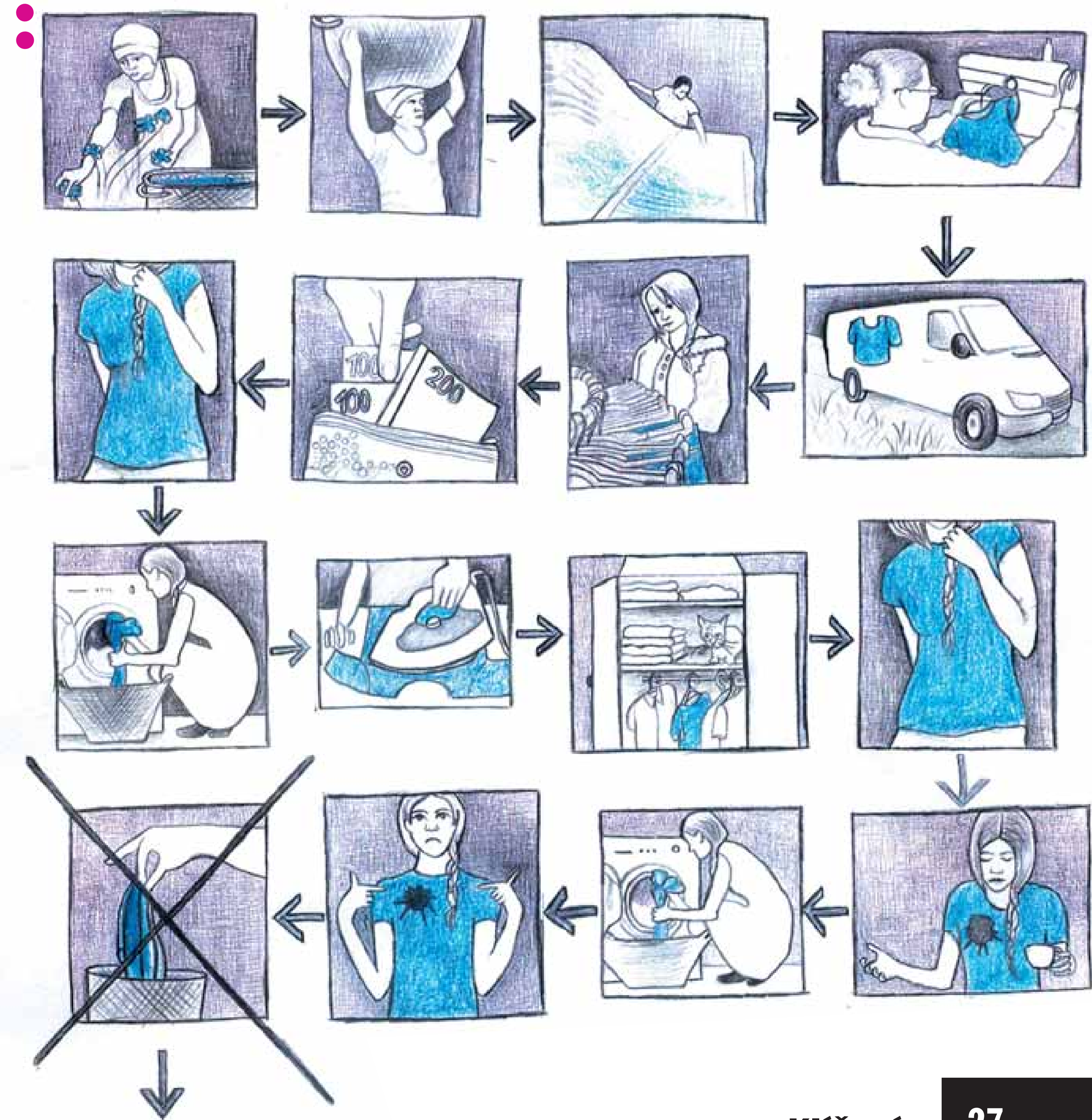
HROCH BURYČA A JEHO VYPRAVĚNÍ

piráti

ZÁVOJNATKA
U MOŘE...
JUPÍ
TO NENÍ MOŽNÉ TA RYBA UMÍ MLUVIT!!!
ČAU!
TO JE URČITĚ FATA MORGÁNA.
NENÍ!!!
TAK CO JSI?
JÁ TI NEVĚŘÍM.
MLUVÍCÍ ZÁVOJNATKA...
FATA MORGÁNA.
TAK CO PODLE TEBE JSEM?
ÁCHJO

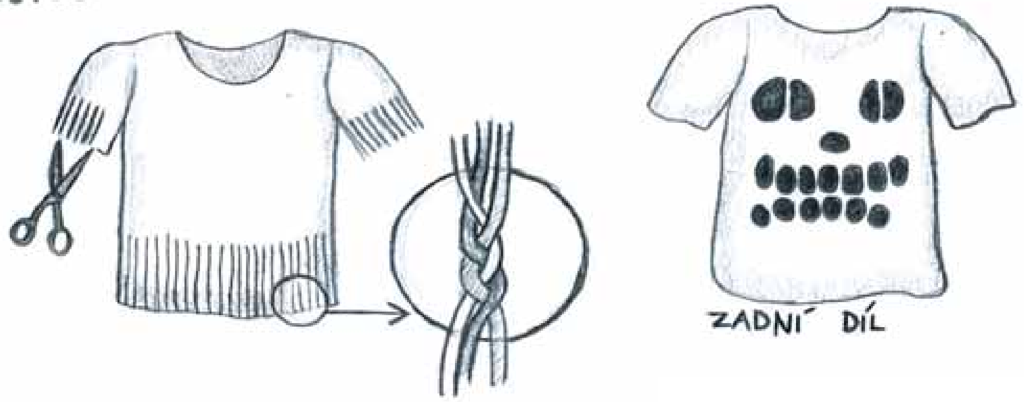

100
200
100

Ze starého nové

1. Stříhání

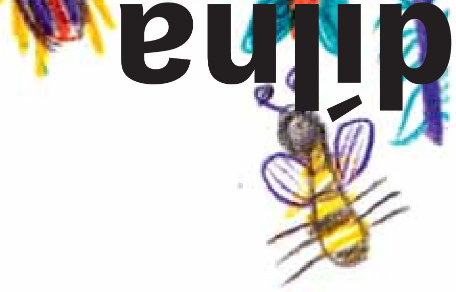

Ke zkrášlování trička touto technikou budeme potřebovat pouze nůžky. Materiál trička má takové vlastnosti, že se v místě střihu okraj zakroutí a díky tomu se nepáře. Proto nemusíme materiál zakládat ani nic zašívat.

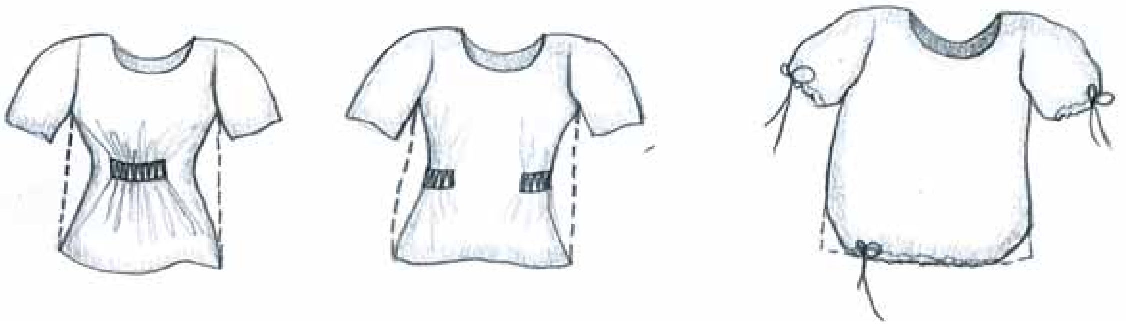
Na okrajích rukávů a při dolním okraji vytvoříme nastříháním cancoury, které je možné nechat volně, různě je splétat či uzlovat nebo na ně navlékat korálky. Další možností je vystřihovat kamkoliv do plochy trika otvory, které můžeme podšít jinobarevnou látkou či nechat nepodšité (v tom případě doporučuji pod tričko nosit barevné tílko anebo otvory stříhat na zádech).

2. Zužování a stahování

Tuto úpravu ocení především ti, kteří si chtějí z velkého vytahaného trika po tátovi udělat triko nové. Z vnitřní strany trička lze přišít plochou prádlovou gumu. Gumu před přišitím lehce natáhneme a přišpendlíme do požadovaného místa. Po přišití se guma stáhne do původní délky a látka se díky tomu nakrčí. Další možností, jak změnit tvar trička, je využití tzv. tunýlků nebo dutinek, které se nachází na konci rukávů a u dolního okraje. V tunýlku se vystřihne nůžkami dírka, kterou se protáhne šňůrka či mašle. Mašli protáhneme celou dutinkou a ve stejné dírce, pouze z druhého směru, ji vytáhneme. Pro snazší manipulaci se šňůrkou v dutince připněte na konec šňůrky spínací špendlík. Utáhnutím šňůrky se tričko nakrčí.

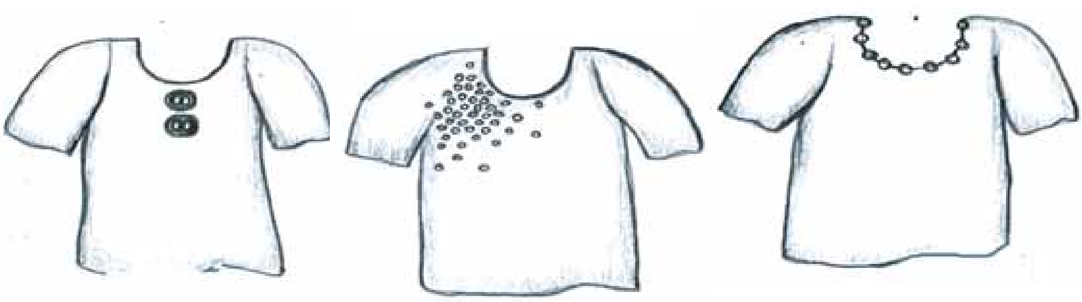
3. Našívání a aplikování

Budeme potřebovat zbytky látek, jehlu, niť a nůžky. Ze zbytků látek si nastříháme tvary, které následně na tričko našijeme. Může jít o límeček, nakládané kapsy všemožné velikosti či textilní obrázky nebo tvary vystupující do prostoru. Výhodné je zkusit ozdoby a aplikace ze starých záclon a tylu: materiál se nepáře, je poměrně pevný a tvárný. Práce s ním je snadná a výsledky osobité.

4. Přišívání a zdobení

Zdobit tričko můžeme pomocí knoflíků, flitrů nebo korálků. Podle fantazie je lze libovolně kamkoliv umístit.

5. Tisk přes šablonu, malování a barvení

Na tričko můžeme taky malovat, kreslit nebo tisknout. V papírnictví se dají sehnat barvy na textil, fixy na textil i voskové pastelky na textil, které jsou po zažehlení odolné vůči praní. Pokud chceš vyzkoušet i techniku tisku, můžeš si vyrobit razítko z brambory nebo šablonu z papíru. Bramborové razítko potřeš štětcem s barvou. Pokud se rozhodneš pro vytvoření šablony, postup bude následující: podle toho, jak si šablonu připravíš a obrázek vystřihneš, bude tisk buď negativní, nebo pozitivní. Buď budeš mít barevný obrázek a barvu pozadí bude tvořit podkladová barva trička, nebo bude barevnost opačná, vystřižený motiv získá barvu podkladového materiálu a okolí bude mít barvu, kterou na oděv naneseme. Tekutou textilní barvu nanášíme houbičkou na nádobí. Další možností je využití víceúčelové barvy ve spreji, kterou přes šablonu přestříkáme.

6. Kombinace různých technik

Zkrášlovací techniky můžeme různě kombinovat, a to nejen na tričku. Takhle tvořivě lze přistupovat prakticky ke všemu.

(red)

Sociální fotografie

Sociální fotografie je jeden ze směrů dokumentární fotografie, který zaznamenává lidi ve společnosti v jejich přirozeném prostředí. Stejně jako někdo fotí krajinu, jiný architekturu a další zase květiny či zvířata, sociální fotografové fotí člověka (někdy se jim proto říká *humanističtí* fotografové). A protože lidí na světě je jako much (no tolik zase ne, ale nějakých 7 miliard jich tu najdeme), tak si prostor, o kterém budeme vyprávět, trochu zúžíme. Velmi často se o sociální fotografii mluví nejen jako o fotografii, která se zaměřuje na životy lidí obecně, ale také jako o fotografii, která se věnuje zobrazování těch, kteří mají nějakým způsobem těžký život.
Proto k nejčastějším námětům fotografů, kteří se sociální fotografii věnovali, patřili například nemocní a hendikepovaní lidé, vězni nebo lidé žijící v ghettech a utečeneckých táborech, dále lidé zaměstnaní v prostředí továren, hutí a staveb nebo naopak lidé nezaměstnaní, lidé bez domova, tuláci, žebráci či vojenští vysloužilci.
Zlatá doba tohoto fotografického směru u nás byla v období tzv. první Československé republiky. To byl velmi různorodý stát, jehož součástí byly bohaté i chudé oblasti a který se v době své existence musel potýkat se značnými hospodářskými těžkostmi a světovou hospodářskou krizí, která tvrdě poznamenala životy mnoha lidí. Tato

doba tak nabízela fotografům silná sociální témata. Konkrétně mluvíme o 20. a hlavně 30. letech 20. století, kdy už navíc technické možnosti dovolovaly, aby fotoaparát měl velikost akorát tak do ruky a vážil tolik, že ho bylo možné mít stále u sebe a nosit ho, kam bylo potřeba. Do té doby se často fotilo v ateliérech, kam si lidé chodili pro samé krásné snímky, ze kterých na ně koukali samí zdraví a šťastní lidé. Všichni se jen usmívali. To je samozřejmě v pořádku, ale

společnost je ve skutečnosti mnohem složitější – a přesně to chtěli ukázat sociální fotografové. I když měli možnost vytvářet pouze černobílé obrázky, ve svém díle se snažili zobrazit svět ve všech jeho barvách a v celé jeho šíři, tedy včetně skryté, odvrácené a trochu syrové tváře, která existovala hned vedle té známé, přivrácené a úplně uvařené.

Nedělali to samozřejmě pouze fotografové, ale například i spisovatelé. Ve druhém čísle Klíčení jste si mohli přečíst o brenparťácích, lidech, kteří žili na Ostravsku úplně na okraji společnosti ve velké bídě. Nedávno také vyšla do českého jazyka přeložená knížka slavného anglického spisovatele George Orwella (kniha se jmenuje Cesta k Wigan Pier), kde jsou popsány nesnesitelné životní podmínky v průmyslových, zvláště hornických oblastech Velké Británie. Je zajímavé si uvědomit, v jak smutných podmínkách žila velká část obyvatel tehdy pravděpodobně nejbohatšího státu na světě! Čtení těchto knížek nebo sledování dokumentárních sociálních fotografií nám umožňuje lépe pochopit motivaci lidí, kteří chtěli z dobré vůle změnit nespravedlnost světa, nejlépe hned a nějakou revolucí. Ale zpátky k fotografii: ta má totiž mimořádnou schopnost zobrazit bezvýchodnost situace výstižněji a působivěji než jakákoliv slova. Je to nejen dokument, ale i výtvarné umělecké dílo, a tak i když zobrazuje smutné scény, sama o sobě může být fotografie krásná.

Abychom si dokázali lépe představit, co sociální fotografové dokumentovali, proč to dělali, a také abychom si ukázali, jakou sílu může mít obrázek vyfocený třeba z našeho fotoaparátu, připomeneme si jeden konkrétní případ. Odehrál se v další bohaté zemi, v USA, kde muselo ještě na začátku 20. století pracovat více než jeden a půl milionu dětí. Většinou bez přestávky, ve dne v noci. Fotograf Lewis Hine, který sám jako malý musel takto pracovat, se rozhodl, že nelehký život těchto dětí zdokumentuje na svých snímcích. Mnoho let potom cestoval, fotografoval a snímky vystavoval v galeriích. Nebylo snadné fotit děti při těžké práci, majitelé továren a dílen ho vyhazovali nebo před ním ubohé malé dělníky schovávali. Přesto Hine ve fotografování vytrval víc než třináct let. Kdokoliv z návštěvníků výstav pak fotky uviděl, zhrozil se, zastyděl se a říkal si, že něco takového snad není možné a že by se to mělo rychle změnit. Dětí bylo každému moc líto. Když už viděl snímky dostatečný počet lidí, dokázali vytvořit takový veřejný tlak, aby se dětská nucená práce stala nestoudnou a nežádoucí.

To, co se povedlo v jedné zemi, nepodařilo se zatím úspěšně prosadit a zajistit v jiných částech světa. Přitom když se podíváte na fotografie ze všech koutů planety, vidíte, že svět je sice nekonečně rozmanitý, ale všude jsou problémy člověka velmi podobné. To platí i o minulosti a současnosti. Lidská bída měla totiž na člověka stejný dopad před sto lety, jako má dnes. Toho si všimneme, když se pečlivě zadíváme na oči a výrazy chudých lidí na starých fotografiích a porovnáme je s výrazy lidí, kteří musí žít na ulici dnes. Možná je i na někom z vás, aby podobně jako Lewis Hine zdokumentoval útrapy dětí nebo jakýchkoliv jiných bytostí ve světě nebo u nás doma a pomohl jim dostat se z bídy, kterou musejí snášet.

Takové fotografování má samozřejmě i svá pravidla. Především je třeba přistupovat citlivě k těm, které bychom fotografovali. Lidé na našich fotografiích by měli souhlasit s tím, že je budeme sledovat a zaznamenávat. Vždycky dbejme na zachování jejich důstojnosti, respektujme všechny, které fotíme a mějme k nim úctu. I oni si musí být jisti, že jejich smutného postavení nezneužijeme. Proto je nejprve důležité si získat jejich důvěru poctivým a upřímným přístupem. Naslouchejme jim, zajímejme se o jejich problémy a povídejme si s nimi. Ve chvíli, kdy už jim ani nepřijde, že je přítomen někdo cizí s fotoaparátem v ruce, máme vyhráno. Pamatujme i na to, že při fotografování sociálního dokumentu je velmi důležité zobrazovat svět pokud možno takový, jaký opravdu je, a ne jaký by podle nás měl být. Tohoto pokušení se nedokázala vyvarovat v 50. letech 20. století tzv. fotografie socialistického realismu („sorela“), která se snažila na sociální fotografii navázat, ale upadla do falešných naaranžovaných schémat, jež o realitě života nevypovídala vůbec nic.

Pokud byste se chtěli dozvědět víc z dějin fotografie nebo pokud byste sami chtěli začít fotografovat, ale nemáte potřebný přístroj, napište do redakce a v dalším čísle se může objevit návod, jak si jednoduchý aparát (cameru obscuru) vyrobit doma.

(red)

Squatting

Co je to squatting, koho se týká a jaké jsou jeho důvody, si můžeme vysvětlit pomocí pohádky. Asi znáte tu o Mášence a medvědech. Holčička se ztratila v lese, byla hladová a vyčerpaná a pak objevila dům. Zjistila, že je prázdný. Našla v něm jen talíře plné jídla a ustlané postele. Zaradovala se, a aniž by přemýšlela o tom, komu dům patří, ochutnala jídlo ze všech talířů, jedno snědla a pak vyzkoušela všechny postele, které v domě byly. V té poslední usnula. Zanedlouho se do domu vrátili jeho majitelé – medvědi. Zpočátku byli pohoršeni tím, že jim někdo jedl jejich jídlo a spal v jejich postelích, ale nakonec se nechali obměkčit těžkou situací a smutným příběhem Mášenky a všechno dobře skončilo.

Kdyby se tenhle příběh stal ve skutečném životě, možná by medvědi na dívenku zavolali policii, nejspíš zásahovou jednotku, a v novinách by se to pak hemžilo titulky o nebezpečné squaterce, která obsadila cizí dům. Byla Mášenka skutečně squaterka? Kdo je to vlastně squater? A co je vůbec squatting?

Slovo squat pochází z angličtiny a doslova znamená dřepnout si. Squatting je tedy obsazení nějakého místa, usazení se na něm. Jenže usadit se může kdekdo. K tomu, aby se člověk mohl někde usadit, si musí místo k bydlení buď pronajmout (dům či byt, v němž bydlíme, nepatří nám, ale někomu jinému, komu platíme za jeho užívání) nebo koupit.

Squateři ale bydlí v domech, které si ani nepronajímají, ani si je nekupují. Podle toho by se mohlo zdát, že Mášenka u medvědů squatovala. Usadila se v cizím domě, aniž byla pozvána, aniž by cokoliv zaplatila. Squateři si však vybírají jen domy, které jsou dlouhodobě neobydlené, kde nejsou talíře plné jídla a teplé postele, kde je naopak často vlhko, plíseň a špína. Domy, v nichž nikdo nepřebývá a do nichž nikdo nechodí, totiž rychleji chátrají. Není tam nikdo, kdo by opravil střechu, aby do nich nezatékalo, nikdo, kdo by je v zimě vytápěl, aby nevlhly.

Možná se ptáte, jak je vůbec možné, že takové chátrající a neobydlené domy okolo nás jsou. Tahle otázka je o to naléhavější, že na ulicích potkáváme lidi, kteří domov nemají a místo toho spí na lavičkách, v parcích, pod mosty a ti šťastnější v azylových domech. Proč není každý prázdný dům azylový, proč není útočištěm, střechou nad hlavou pro ty, kteří takové místo nemají a potřebují? Odpověď je prostá: dům vlastní někdo jiný než ti, co ho potřebují, a tenhle vlastník nepřemýšlí nad tím, k jakému účelu má dům sloužit. Možná si taky myslí, že majetek a vlastnictví jsou věcí osobní zásluhy nebo štěstí a že je to soukromá věc každého člověka.

Dům bývá prázdný a opuštěný, protože se o něj vlastník nezajímá, prostě ho jen vlastní. Důvodů, proč se někdo nezajímá o svůj majetek, může být mnoho. Stavba například patří nějaké instituci, která ji nevyužívá a ani ji z nějakého důvodu nechce prodat, nebo jde o zkrachovalou továrnu, kterou majitel opustil. Dům může vlastnit někdo, kdo žije v cizí zemi, získal ho třeba dědictvím a nemá o něj prozatím zájem. Dům mohl být také zabaven někomu, kdo měl hodně dluhů a nebyl je schopen splácet. Squateři však nejvíc kritizují takzvané spekulování s majetkem. To znamená, že nějaký boháč (jednotlivec nebo firma) koupí dům, který k ničemu nepotřebuje, a koupí ho jen proto, že doufá, že někdy v budoucnu tenhle dům nebo pozemek, na kterém

stojí, prodá za víc peněz. Boháč mívá peněz dost, domy s talíři plnými jídla a vyhřáté postele má taky, a tak nemusí s prodejem zakoupeného domu spěchat, může vyčkávat a nechat ho chátrat. Squater se proti takovému přístupu postaví svým legitimním činem.
Kdo bývá squaterem? Můžou to být bezdomovci, kteří už nechtějí spát na lavičkách v parcích. Pro ně je využití neobydleného prostoru řešením okamžité těžké životní situace, ale za squatery se většinou sami nepovažují, někdy ten výraz ani neznají. Jinou skupinou lidí, kteří obsazují prázdné domy, jsou ti, kteří z nějakého důvodu chtějí žít jinak, než je běžné. Jsou nespokojení s tím, jak svět funguje a jaké jsou vztahy mezi lidmi. Nechtějí jen chodit do školy, pak do práce a pak pobírat nuzný důchod a mezitím konzumovat, co je jim vnucováno. Připadá jim zbytečné velkou část dne vydělávat na to, aby měli na zaplacení za místo, kam se chodí jen vyspat. Z opuštěných domů často vytvářejí otevřený veřejný prostor, kde se pořádají koncerty, výstavy, tisknou se

časopisy, noviny, organizují se přednášky, debaty, různé dílny, kde si lidé navzájem předávají znalosti a dovednosti, kde společně jedí nebo společně vaří lidem, co žijí na ulici. Squaty jsou tedy často zároveň centry veřejného života, což zahrnuje i politický protest a vzdor.
Příkladem takového protestu může být obsazení opuštěné budovy jen na jeden večer, kdy v ní proběhne nějaká kulturní akce. Pořadatelé tím chtějí upozornit na to, že pronájmy prostor, kde by mohly probíhat výstavy nebo koncerty, jsou drahé a že jich je málo. Zároveň poukazují na to, že ve městě jsou objekty, které by mohly sloužit lidem a místo toho chátrají.

Kdybychom chtěli najít squatera v pohádce, nebyla by to Mášenka, ale spíš Honza, který odešel do světa za prací a za štěstím a narazil na opuštěný mlýn, kam se každý bál jít, protože tam straší. V pohádkách straší čert, ve skutečném životě zákon, který říká, že bydlení v opuštěném domě, jenž nám nepatří, je trestný čin a ten se trestá například vězením. I když v některých zemích, jako je Holandsko nebo Velká Británie, bývalo za určitých podmínek squatování dovoleno, v současnosti se totiž opět všude zakazuje. Čert se bojí a tak je přísnější.

(red)

HROCH BUŘIČ
SQUATUJÍCÍ KRYSY
VYNES ODPADKY LVE! UŽ JSI JE NEVYNESL PŮL ROKU A ZAČÍNAJÍ TU HODNĚ PÁCHNOUT!
ACH JO, LVICE, KDYŽ ONO JICH JE TAK MOC! JÁ JÍM SNAD ZA 3!
LEV TÁHNUL ODPADKY PŘES CELÝ SVŮJ VÝBĚH. MÍŘIL NA SVÉ SMETIŠTĚ, KAM JINAK NEŽ S ODPADKY NECHODÍ.
UF, UF!
CO ALE NALEZL LEV NA MÍSTO SVÉHO HNIJÍCÍHO SMETIŠTĚ? KRYSY ZE LVÍHO ODPADU VYTVOŘILY ÚTULNÉ OBHOSPODAŘOVANÉ OBYDLÍ
KRYSÍ SQUAT
CO TO MÁ ZNAMENAT?
I VY PILNÉ KRYSY, NEPRACUJTE TOLIK! MUSÍTE ODPOČÍVAT NA KONCERT!
POZOR! LEV! UTÍKEJTE!
JÁ VÁM DÁM KONCERT!!!! ZMIZTE Z MÉHO VÝBĚHU NEBO UVIDÍTE!
ZACHRAŇTE SE!
NAŠTĚSTÍ SE VČAS UKÁZAL HROCH BUŘIČ!!!
OUHA, HROCH BUŘIČ!
STŮJ LVE! NECH TY KRYSY NA POKOJI!
ON NÁS VYHNAL Z NAŠEHO DOMOVA!

Z VAŠEHO DOMOVA? TO JE MŮJ VÝBĚH A MOJE SMETIŠTĚ! VY NA MÉM SMETIŠTI NEMÁTE CO DĚLAT!
MY JSME Z TVÉHO HNUSNÉHO SMETI UDĚLALY NÁŠ DOMOV.
LVE, VLASTNICTVÍ VÝBĚHU ZNAMENÁ I ODPOVĚDNOST ZA NĚJ!
TY JSI SE NESTARAL ANI O TO SMETIŠTĚ.
POVYKU KOLEM KRYS SI VŠIMLA I OSTATNÍ ZVÍŘÁTKA ZE ZOO.
PŘESNĚ TAK, LVE! TVÉ SMETIŠTĚ SMRDĚLO AŽ DO NAŠICH VÝBĚHŮ. TEĎ JE V ZOO DOBRÝ VZDUCH A ČISTO!
MRAVENCI STOJÍ ZA KRYSAMI!
PROČ SE ZASTÁVÁTE KRYS, VY HLOUPÁ ZVÍŘATA. NEVÍTE, ŽE CHYSTAJÍ KONCERT? HLUK HUDBY BUDE MNOHEM HORŠÍ NEŽ PACH SMETIŠTĚ!!!
ALE LVE, HUDBA NENÍ HLUK! VŠECHNA ZVÍŘÁTKA JSOU NA KONCERT ZVÁNA, ŽE ANO KRYSY?
COŽE?
JISTĚ! NA NÁŠ KONCERT MŮŽE PŘIJÍT KAŽDÝ!
HURÁ!
SKVĚLÉ!
HUDBA PRO VŠECHNY!
BUDE KONCERT!
PŘÍŠTÍ DEN SI ZVÍŘÁTKA UŽILA KONCERT A SVOU PŘÍTOMNOSTÍ NA LVOVĚ SMETIŠTI VYJÁDŘILA PODPORU KRYSÁM.
BUM
BUM

Riot Folk Collective

Petr Kropka

V prvním čísle Klíčení jsme se od Banána dozvěděli, jak je jednoduché stát se punkovým muzikantem. Někteří z vás to možná zkusili a narazili na pár překážek: kde sehnat peníze na bicí nebo kytaru se zesilovačem a reprobednou, kde najít zkušebnu pro hlučné hudební nástroje nebo jak si levně a sami co nejvíc odhlučnit pokoj, garáž nebo sklep. Jinou komplikací na cestě za punkovou kapelou bývá najít ty správné spoluhráče. Stává se, že všichni v okolí hrajou na kytaru nebo na basu a vy nemůžete sehnat bubeníka, nebo naopak bubnuje kdekdo a nikdo nehraje na basu. I tenhle problém se dá řešit – třeba tak, že se někdo z vašich kamarádů prostě začne učit na nástroj, který potřebujete do vaší sestavy. Všem těmhle problémům se ale můžete elegantně vyhnout už v počátku. Jak? Hrajte folk!

„Riot-folk je nový punk“ hlásá titulek rozhovoru se členy Riot Folk Collectiv. Proto bych vám rád dnes představil tyhle punkáče bez číra, kteří mohou hrát kdekoliv, aniž by k tomu potřebovali zdroj elektrické energie, kteří mohou zkoušet kdekoliv, aniž by tím výrazně rušili sousedy, a kteří si při hraní vystačí i sami a přitom vytvoří tak strhující atmosféru, že lidi lítají vzduchem jak při punkovém koncertě.

Riot-folkový kolektiv je sdružení několika hudebníků z USA, kteří se rozhodli, že si budou navzájem v hraní pomáhat. Každý z nich má svůj osobitý styl, a to jak po hudební stránce, tak v psaní textů. Jedni hrajou spíš klasický folk inspirovaný místní folkovou tradicí, druzí mají naopak energičtější a prudší písně blížící se punku. Jedno mají však společné – politický přesah svých písní a své činnosti (ne nadarmo se často odvolávají na známého písničkáře Woody Guthrieho, jehož kytaru zdobil nápis „This machine kills fascists“). Všichni členové kolektivu se snaží svými písněmi upozorňovat na různá politická témata, což taky dovedou různými způsoby. Někteří zpívají o svých problémech nebo problémech druhých lidí, o tom, co je způsobilo a jak je snáší, jak se s nimi vyrovnávají. Jiní v písních popisují konkrétní historické události, které je inspirovaly (jako například stávky), nebo se snaží pojmenovat problémy, které považují za aktuální (třeba v písních proti válce v Iráku). Ačkoliv každý z muzikantů většinou hraje sám, občas nahrajou nějakou píseň společně nebo společně jedou koncertní turné.

Politický názor členů kolektivu se neprojevuje jen v textech jejich písní, ale i v dalších aktivitách. Riot-folkový kolektiv se totiž snaží vymezit proti velkým nahrávacím společnostem. Nehrajou pro peníze, žijou z darů, ze vzájemných příspěvků, které dávají do společného fondu, ze vzájemné nefinační pomoci atd. Z tohoto fondu se snaží našetřit na základní techniku potřebnou k nahrávání a výrobě desek. Svoje desky dávají zdarma ke stažení na internet. O všem, co dělají, se snaží mezi sebou dohodnout tak, aby nakonec byl každý z kolektivu s výsledkem spokojený. Říkají, že muzikanti by si neměli být navzájem konkurenty, ale měli by se podporovat a respektovat. Odsuzují muzikantskou řevnivost a soupeření. Svojí hudbou chtějí lidi nejen potěšit, ale i poučit, provokovat a inspirovat.

Mezi nejznámější hudebníky Riot-folkového kolektivu patří Ryan Harvey, Evan Greer, Tom Frampton, Brenna Sahatjian, Mark Gunnery a další. A vlastně i u nás máme tradici lesních punkerů... Říkalo se jim trampové.

obsah

Foto a ilustrace: Milan Bakeš, Boo, Esík, Jan Ferenc, František Gellner, Lewis Hine, Olivka Hudečková, Ivan Kljun, Dagmar Pavelcová, Adam Pelikán, Zuzka Pelikánová, Michaela Štěchová, Lenka Záhorová

kliceni@csaf.cz

Nápad vydávat anarchistický časopis od dětí byl inspirován stejnojmenným časopisem z let 1906–1908, který vydával jeden ze zakladatelů ČAF (1904), vzdělanec-samouk, švec, angažovaný anarchista, redaktor a vydavatel a expedient anarchistického tisku (Omladina, Práce, Klíčení, Zádruha, Mladý průkopník, Červen) a kalendářů (Kalendář anarchistických socialistů 1914 ad.) Michael Kácha (1874–1940). Kácha úzce spolupracoval s příslušníky revoluční bohémy Fráňou Šrámkem, Františkem Gellnerem, Karlem Tomanem, S. K. Neumannem, Jiřím Mahenem, Rudolfem Těsnohlídkem, Vlastimilem Borkem, Antonínem Boučkem ad., jejichž díla zveřejňoval v knižních edicích přidružených k časopisům. Výjimečnost Káchových vydavatelských aktivit spočívala v tom, že se rozhodl vydávat i dětský anarchistický časopis Klíčení jako přílohu čtrnáctideníku Práce (založeného 1905 jako tiskový orgán ČAF). Připravil tehdy celkem sedm čísel (poslední kvůli finančním potížím a cenzurním represím nevyšlo) a jejich jedinečnost byla kromě kvalitní výtvarné úpravy (Kácha získal ke spolupráci výtvarníky, jako byli V. H. Brunner, Josef Lada, Slavoboj Tusar ad.) v tom, že se tu otiskovaly i příspěvky samotných dětí. Některá čísla byla zabavena cenzorem celá (a znovu za poměrně obtížných podmínek vyráběna a distribuována), v některých jednotlivé příspěvky (také dětských autorů).